

4. gaia. ENPRESA TRANSNAZIONALAK

Ikusi Los evasores dokumentala

4.1. Enpresa Transnazionalak (ETN): ezaugarriak, garrantzia eta bilakaera

- ▶ **4.1.1. Izaera eta ezaugarriak**
- ▶ **4.1.2 Garrantzia**
- ▶ **4.1.3. Bilakaera**

4. 1.1. Izaera eta ezaugarriak

→ ETN {
- enpresa ⇒ erabaki gune bakarra = egoitza *nagusia*
- herri batean baino gehiagotan zabaldua dago ⇒ *filialak*

→ Batzutan enpresa ez finantzarioez arituko gara (finantza erakundeak aparte; ohiko banaketa)

→ ETN ⇒ gutxienez filial produktibo bat beste herri batean (ez bakarrik komertzializazioa)

→ Bilakaera historikoari begira hiru motatako ETNak daude:

1º) XIX. mendearen bukaeratik, erauzketa (mineralak, petrolioa) eta nekazaritza alorreko ETNek Iparraldea lehengaiekin hornitzen zuten (kolonizazio prozesuei lotuta)

2º) II MG eta gero, AEBko enpresa handiak Mendebaldeko Europan eta Latinoamerikan kokatzen ziren ⇒ filialek eta egoitza nagusiek ondasun berdinak ekoizten zituzten, babestutako barne merkatuak eskuratzeko estrategia zen

3º) 1970eko hamarkadatik aurrera, Iparraldeko enpresa asko (AEB, Europa eta Japoniakoak) ETN bihurtzen dira irabazi-tasa jaitsierari aurre egiteko (nazioarteratzea konponbide gisa)

4. 1.1. Izaera eta ezaugarriak

- ➔ ETNek $\Rightarrow$ Atzerriko Inbertsio Zuzena (AIZ) burutzen dute filialak zabaltzeko beste herrialdeetan:
  - a) Lurrak, eraikinak eta makineria erosita lantegi berri bat zabaltzeko (gero eta gehiago alokatuta)
  - b) Beste enpresa edo lantegi bat eskuratuta (*fusioak/bategiteak eta eskuratzeak*)
- ➔ Inbertsioa jasotzen duen herrialdearentzat lehenengoa onuragarriagoa da, bere egitura produktiboa zabaltzen duelako, enplegu berria sortuz; bigarrenaren kasuan, aldiz, aldaketa nagusia negozioaren titularitatearena da, kasurik onenean enplegua mantendurik eta txarreanean nabarmen murriztuta
- ➔ AIZen fluxuek ETNen jatorria eta filialen kokapena erakusten dute
- ➔ Atzerriko inbertsioaz orokorrean hitz egiterakoan, bi mota bereizi behar dira:
  - 1) AIZ $\Rightarrow$ enpresa baten kapitalaren zati bat eskuratu ($\geq \%10$) bere kudeaketan parte hartu nahian
  - 2) zorroko inbertsioak $\Rightarrow$ akzioen erosketa kapitalaren $\%10$ etik beherakoa denean
- ➔ Lehenengoa ustez egonkorragoa eta epe luzekoagoa (gero eta gutxiago); bigarrena epe laburrekoagoa, gorabehera handikoa eta sarritan espekulatiboagoa

4. 1.1. Izaera eta ezaugarriak

- ▶ ETNak AIZ egiteko moduak:
  - Planta eta ekipo berrietan inbertitzen du
  - Fondoak ematen ditu filialak handitzeko berria/
  - Filialak irabaziak inbertitzen ditu handitzeko *greenfield*
- Matrizak atzerriko enpresak fusingatzen ditu ⇒ ez du kapital stocka handitzen (titularitate aldaketa da) // ez da produkzio ahalmena handitzen // aktiboen jabetza bakarrik aldatzen da

AIZ

4. 1.1. Izaera eta ezaugarriak

ETNen espazio estrategiak

➤ **esportatzailea**

- ekoizpenaren nazioartekotzea lehengo eran
- jatorrizko herrialdeetan ekoizten ziren ondasunen esportazioa
- hasieran enpresa japoniarrak, eta eskala ekonomia edota teknologia maila handikoak (aeronautika, burdingintza, itsasontzigintza, etab.)

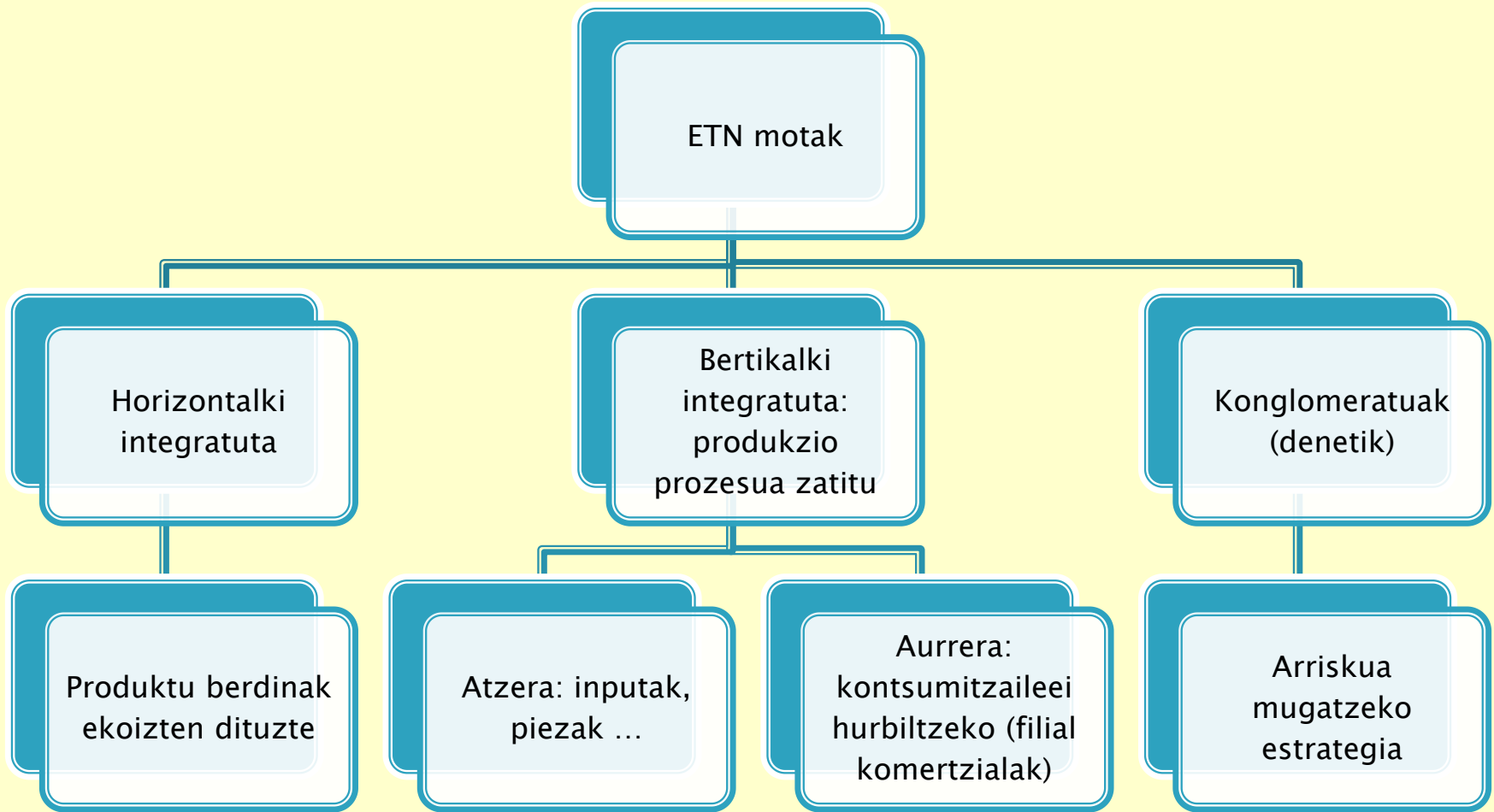
➤ **multidomestikoa**

- II. MGren ostean: filialak merkatu handiko herrialde protekzionistetan
- ekoizpenaren fase guztiak lantegi berean
- barne merkatura bideratuta

➤ **globala**

- ekoizpenaren segmentazioa eta espezializazioa (sarearen garrantzia)
- *Horizontala*: zenbait ondasunetan espezializatua bertan ala mundu guztian saltzeko
- *Bertikala*: ekoizpenaren fase batean edo gehiagotan espezializatua

4. 1.1. Izaera eta ezaugarriak

4.1.2 Garrantzia

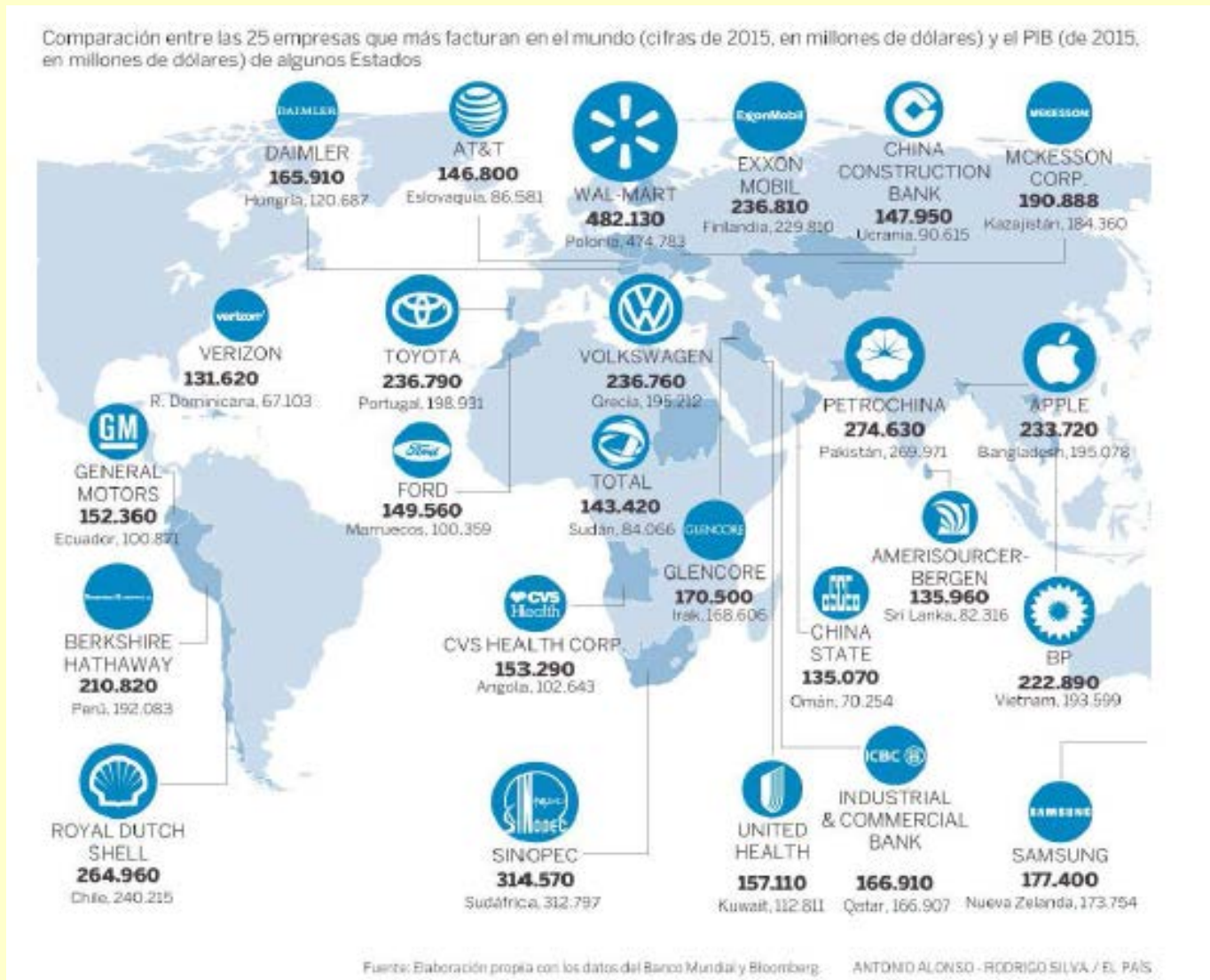
(I) Datu batzuk

- ▶ 150 ente handienetatik
  - %59 enpresak
  - %41 estatuak (Global trends, 2011)
  - Ford enpresaren fakturazioa Zelanda Handiko BPGa baino handiagoa eta Shell-ena pakistan+Bangladesheko a baino
  - WalMart: 22. herria
- ▶ Galbraith (1972): 2000 enpresak AEBko BPGaren erdia
- ▶ ETN sarea konplexuagoa egin da neoliberalismoarekin
  - Gutxi batzuk (batez ere bankuak eta entidade finantzarioak) ekonomia globalaren jabe dira
  - 37 milioi enpresa aztertuta: 43.060 jabetza lotura konplexuak dituzte
    - 1.318 fakturazio globalaren %20
    - 147 superETNak talde honen aberastasunaren %40
  - XXI mendearen hasieran AlZren %85 fusio eta erosketetara bideratu zen

4.1.2 Garrantzia

Salmenta handienak dituzten ETNak hainbat herrien baino handiagoak dira (BPGan neurtuta)

Salmenta handienak dituzten ETNak jardueraren arabera

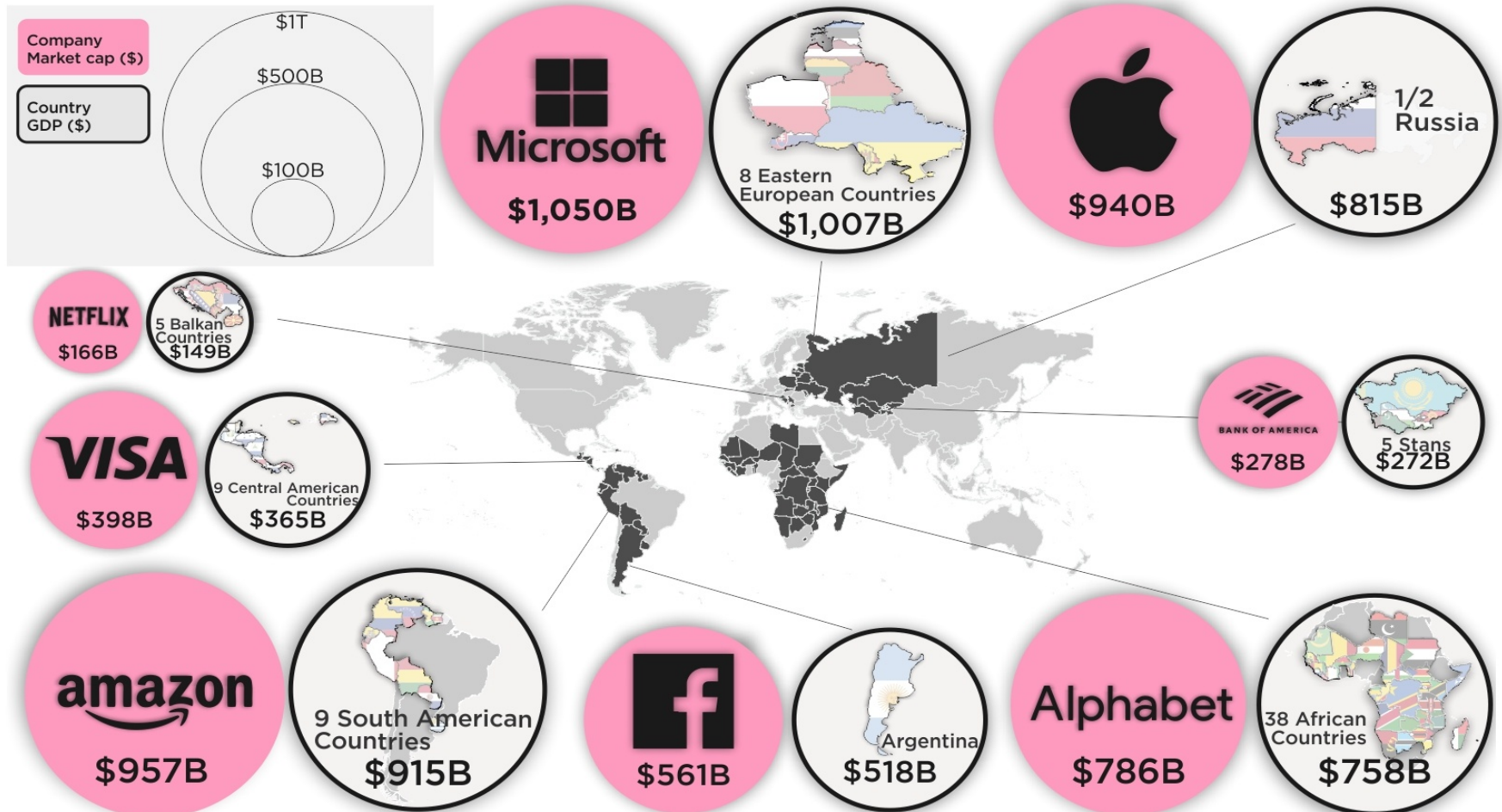

4.1.2 Garrantzia

Burtsan balio handiena dituzten AEBko ETNak hainbat herrien baino handiagoak dira (BPGan neurtuta)

Putting American Companies' Economic Power Into Perspective Comparing Companies' Market Cap vs. Countries' GDP

Note: A breakdown of countries are listed in our article & sources.

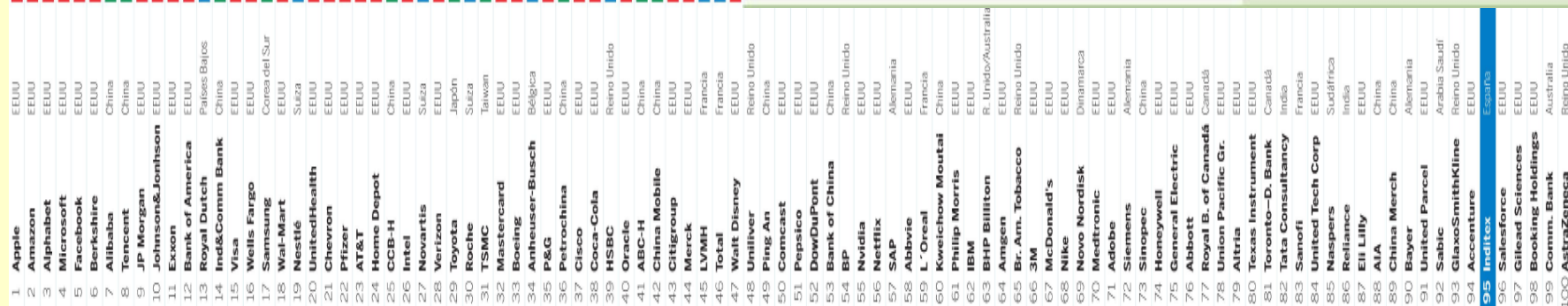
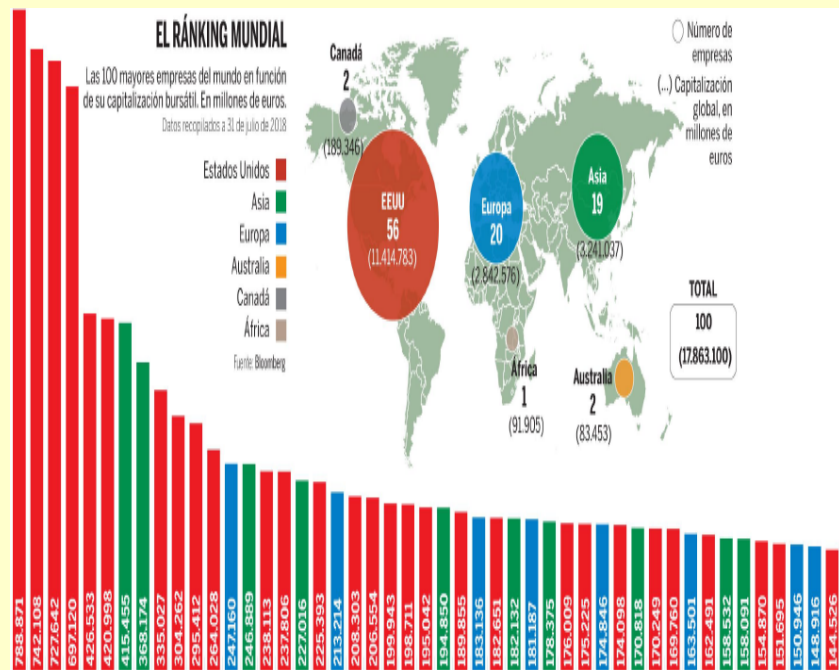
Article & Sources:

<https://howmuch.net/articles/putting-companies-power-into-perspective>

International Monetary Fund - <https://imf.org>

Yahoo Finance - <https://finance.yahoo.com>

Merkatuko balio garaienen 100 ETNak

LAS 100 EMPRESAS CON MAYOR CAPITALIZACIÓN DE MERCADO

TOP 10: EMPRESAS CON MAYOR CAPITALIZACIÓN DE MERCADO

Empresa	País	Valor (US\$ millones)
Apple	EE.UU.	1,01 billones
amazon	EE.UU.	858.287
Alphabet	EE.UU.	841.556
Microsoft	EE.UU.	806.256
facebook	EE.UU.	493.308
Berkshire Hathaway	EE.UU.	486.906
Alibaba Group	China	480.496
Tencent 腾讯	China	425.813
J.P.Morgan	EE.UU.	387.476
Johnson & Johnson	EE.UU.	351.895

TOTAL POR REGIONES

Región	Cantidad de empresas	Valor (US\$)
EE.UU.	56	13,27 billones
Europa	20	3,29 billones
Asia	19	3,75 billones
Canadá	2	218.989 millones
Australia	2	96.518 millones
África	1	106.293 millones
Total	100	20,66 billones

SECTORES INCLUIDOS EN EL TOP 100

Sector	Valor (US\$)
Tecnología	7 billones
Finanzas	3,83 billones
Farmacia/Química	2,46 billones
Energía	1,62 billones
Alimentos y bebidas	1,06 billones
Telecomunicaciones	891.599 millones
Consumo	640.646 millones
Distribución	486.255 millones
Industria	437.267 millones

Fuente: Bloomberg/Expansion / Gráfico: LR-58

Expansión 2018ko abuztuaren 4

ATZERRIKO AKTIBOEN BALIO HANDIENAK DITUZTEN 100 ETNAK

Annex table 19. The world's top 100 non-financial MNEs, ranked by foreign assets, 2018 ^a
(Millions of dollars and number of employees)

Ranking by:		Corporation	Home economy	Industry ^c	Assets		Sales		Employment		TNI ^b (Per cent)
Foreign assets	TNI ^b				Foreign	Total	Foreign	Total	Foreign ^d	Total	
1	36	Royal Dutch Shell plc	United Kingdom	Mining, quarrying and petroleum	343 713	400 563	281 628	405 978	58 000	82 000	75,3
2	75	Toyota Motor Corporation	Japan	Motor Vehicles	300 384	468 872	65 857	272 513	236 480	369 124	50,8
3	15	BP plc	United Kingdom	Petroleum Refining and Related	254 533	283 144	243 690	312 293	65 624	73 000	85,9
4	45	Softbank Group Corp	Japan	Telecommunications	240 305	325 889	44 551	86 573	55 272	74 953	66,3
5	38	Total SA	France	Petroleum Refining and Related	233 692	256 327	128 675	189 389	68 422	104 460	74,9
6	58	Volkswagen Group	Germany	Motor Vehicles	224 191	524 566	226 903	278 255	365 000	656 000	60,0
7	16	British American Tobacco PLC	United Kingdom	Tobacco	185 974	187 330	32 415	32 660	37 468	63 877	85,7
8	51	Chevron Corporation	United States	Petroleum Refining and Related	181 006	253 863	75 549	158 767	34 652	48 600	63,4
9	59	Daimler AG	Germany	Motor Vehicles	169 115	322 440	168 193	197 454	124 020	298 683	59,7
10	88	Exxon Mobil Corporation	United States	Petroleum Refining and Related	168 053	346 196	85 701	279 332	34 465	71 000	42,6
11	18	Anheuser-Busch InBev NV	Belgium	Food & beverages	162 270	202 375	40 265	47 623	148 999	172 603	83,7
12	81	Apple Computer Inc	United States	Computer Equipment	153 545	365 725	167 534	265 595	55 419	132 000	49,0
13	8	CK Hutchison Holdings Limited	Hong Kong, China	Retail Trade	144 891	157 337	33 036	35 358	279 000	300 000	92,8
14	33	Honda Motor Co Ltd	Japan	Motor Vehicles	143 280	184 338	124 832	143 251	147 219	211 915	78,1
15	12	Vodafone Group Plc	United Kingdom	Telecommunications	143 259	160 501	42 960	50 534	98 318	111 556	87,5
16	65	General Electric Co	United States	Industrial and Commercial Machinery	134 637	309 129	74 848	121 616	186 000	283 000	56,9
17	46	Siemens AG	Germany	Industrial and Commercial Machinery	133 891	160 800	78 228	98 768	136 440	379 000	66,2
18	52	Enel SpA	Italy	Electricity, gas and water	133 459	189 402	53 849	86 284	38 987	69 272	63,1
19	68	DowDuPont Inc	United States	Rubber and Miscellaneous Plastic	122 998	188 030	30 181	85 977	64 106	98 000	55,3
20	40	Nissan Motor Co Ltd	Japan	Motor Vehicles	122 276	171 097	87 180	104 352	79 480	138 911	70,7
21	24	Iberdrola SA	Spain	Electricity, gas and water	121 510	148 434	36 874	41 383	24 256	34 078	80,7
22	6	Nestlé SA	Switzerland	Food & beverages	120 407	139 215	92 170	93 439	298 334	308 000	94,0
23	67	BMW AG	Germany	Motor Vehicles	118 908	239 272	98 966	115 007	42 349	134 682	55,7
24	37	Bayer AG	Germany	Pharmaceuticals	117 977	144 590	42 198	46 704	61 627	116 998	74,9
25	39	Johnson & Johnson	United States	Pharmaceuticals	115 837	152 954	58 295	81 581	101 156	135 100	74,0
26	56	Amazon.com, Inc	United States	E-Commerce	115 397	162 648	91 521	232 887	459 394	647 500	60,4
27	86	Microsoft Corporation	United States	Computer and Data Processing	114 648	258 848	54 434	110 360	53 000	131 000	44,7
28	54	Deutsche Telekom AG	Germany	Telecommunications	112 360	166 447	59 787	89 259	115 448	216 369	62,6
29	29	Glencore PLC	Switzerland	Mining, quarrying and petroleum	111 197	129 113	150 277	229 712	136 075	158 000	79,2
30	93	EDF SA	France	Electricity, gas and water	107 145	324 215	37 759	81 378	34 381	165 790	33,4
31	9	Hon Hai Precision Industries	Taiwan Province of	Electronic components	106 644	110 609	171 647	175 576	824 063	987 613	92,5
32	60	Eni SpA	Italy	Petroleum Refining and Related	106 042	135 625	59 621	89 441	10 374	30 950	59,5
33	26	Takeda Pharmaceutical Company Limited	Japan	Pharmaceuticals	105 448	125 235	13 760	18 908	42 331	50 274	80,4
34	35	Telefonica SA	Spain	Telecommunications	100 094	130 578	42 458	57 448	94 833	120 138	76,5
35	1	Rio Tinto PLC	United Kingdom	Mining, quarrying and petroleum	91 178	91 261	41 954	42 358	47 171	47 458	99,5
36	2	Medtronic plc	Ireland	Instruments and related products	88 435	91 393	29 868	29 953	83 217	86 000	97,7
37	28	Fiat Chrysler Automobiles	United Kingdom	Motor Vehicles	87 365	110 915	119 864	130 264	133 929	198 545	79,4
38	85	Mitsui & Co Ltd	Japan	Wholesale Metals and Minerals	87 357	107 843	33 596	62 728	2 657	43 993	46,9
39	71	Samsung Electronics Co., Ltd.	Korea, Republic of	Communications equipment	84 717	304 057	136 064	221 464	215 542	308 746	53,0

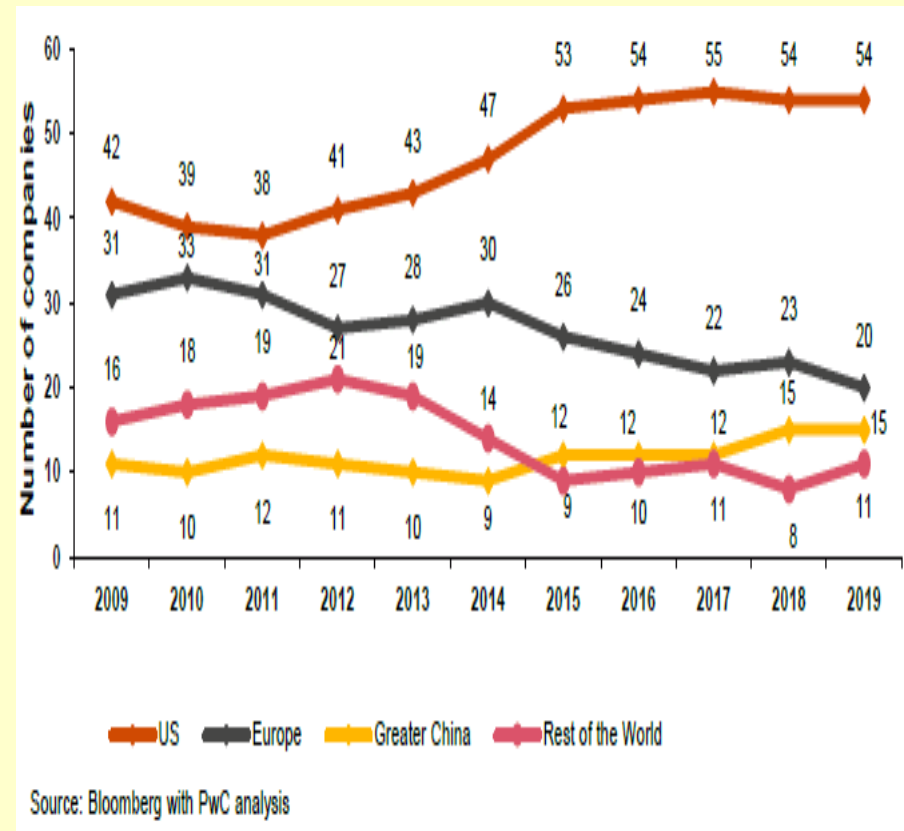
4.1.2 Garrantzia

Munduko 20 ETN handienak
merkatuko balioaren arabera

31 March 2019					
Rank	Company name	Location	Sector	Rank +/-	Market capitalisation (\$bn)
1	Microsoft	United States	Technology	2	905
2	Apple	United States	Technology	-1	896
3	Amazon.com	United States	Consumer Services	1	875
4	Alphabet	United States	Technology	-2	817
5	Berkshire Hathaway	United States	Financials	1	494
6	Facebook	United States	Technology	2	476
7	Alibaba	Greater China	Consumer Services	0	472
8	Tencent	Greater China	Technology	-3	438
9	Johnson & Johnson	United States	Healthcare	1	372
10	Exxon Mobil	United States	Oil & Gas	2	342
11	JP Morgan Chase & Co	United States	Financials	-2	331
12	Visa	United States	Financials	8	314
13	Nestle	Switzerland	Consumer Goods	6	292
14	ICBC	Greater China	Financials	-3	287
15	Walmart	United States	Consumer Services	1	280
16	Bank of America	United States	Financials	-3	266
17	Procter & Gamble	United States	Consumer Goods	17	260
18	Royal Dutch Shell	United Kingdom	Oil & Gas	-3	256
19	Novartis	Switzerland	Healthcare	8	245
20	Verizon Communications	United States	Telecommunications	16	244

Source: Bloomberg with PwC analysis

100 ETN handieen jatorri
geografikoaren bilakaera

Pwc España, 2019ko iraila

4.1.2 Garrantzia

Ranking de empresas por valor en Bolsa

Capitalización En miles de millones de euros

EMPRESA	SECTOR	PAÍS	Capitalización
1 Microsoft	Tecnología	EE UU	685,6
2 Apple	Tecnología	EE UU	653,8
3 amazon.com	Tecnología	EE UU	641,4
4 Alphabet	Tecnología	EE UU	631,7
5 BERKSHIRE HATHAWAY	Finanzas	EE UU	439,0
6 Tencent 腾讯	Telecomunicac.	China	333,3
7 facebook	Tecnología	EE UU	329,5
8 Alibaba.com	Comercio	China	310,3
9 Johnson & Johnson	Salud	EE UU	302,3
10 JPMORGAN CHASE	Finanzas	EE UU	283,5
11 VISA	Finanzas	EE UU	254,0
12 ExxonMobil	Energía	EE UU	252,1
13 Walmart	Comercio	EE UU	236,4
14 ICBC (Asia) 工銀亞洲	Finanzas	China	235,4
15 Pfizer	Farmacia	EE UU	220,4
16 Nestlé	Consumo	Suiza	213,5
17 Bank of America	Finanzas	EE UU	211,2
18 Shell	Energía	P. Bajos	209,9
19 UNITEDHEALTH GROUP	Salud	EE UU	209,3
20 verizon	Telecomunicac.	EE UU	202,9
21 P&G Procter & Gamble	Consumo	EE UU	200,0
22 WELLS FARGO	Finanzas	EE UU	189,4
23 NOVARTIS	Farmacia	Suiza	187,2
24 (intel)	Tecnología	EE UU	187,1
25 Roche	Farmacia	Suiza	182,8

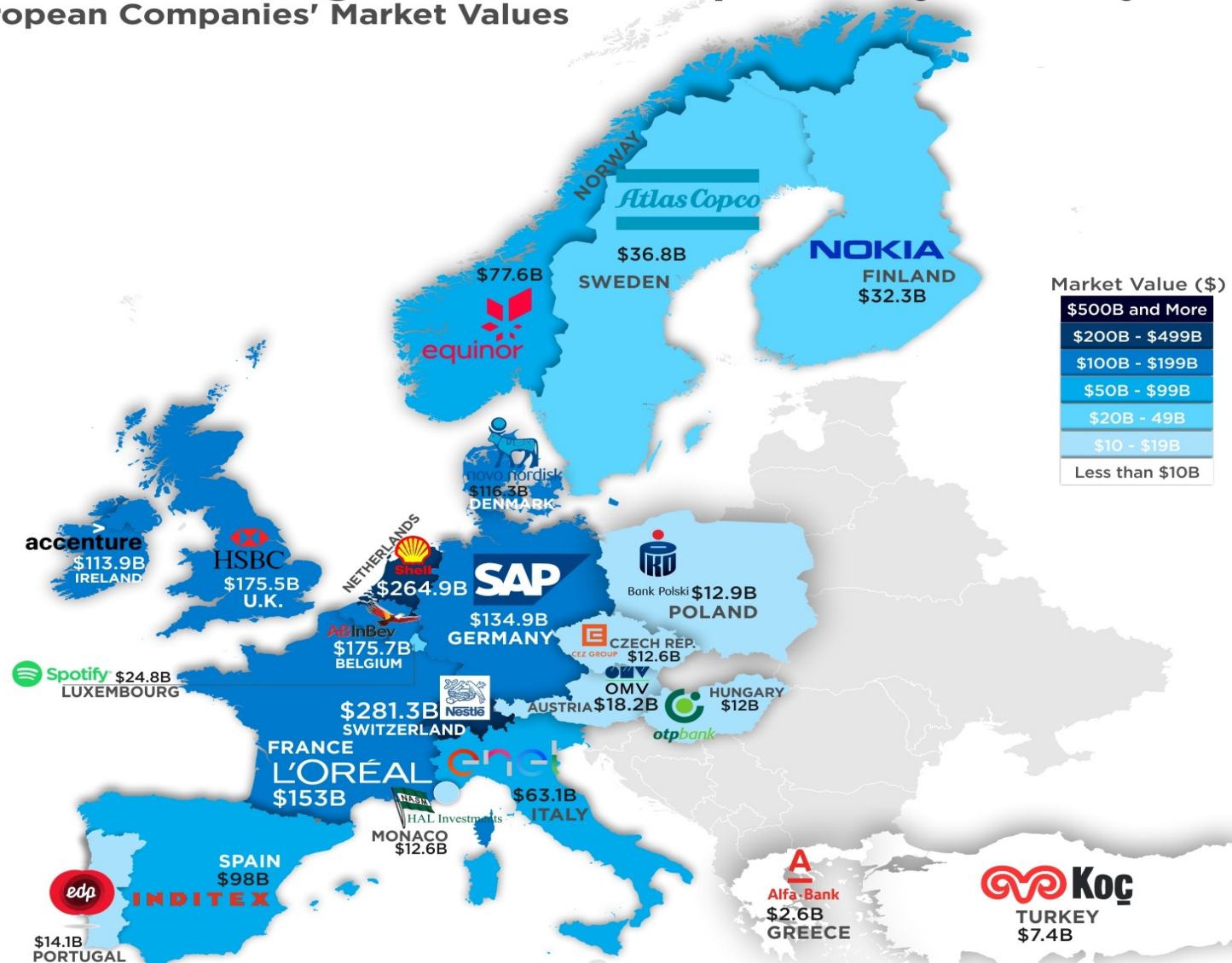
2018ko 50 ETN handienak merkatu balioan

26 Chevron	Energía	EE UU	181,6
27 AT&T	Telecomunicac.	EE UU	181,4
28 China Construction Bank	Finanzas	China	180,9
29 SAMSUNG	Tecnología	Corea Sur	180,6
30 Coca-Cola	Consumo	EE UU	176,0
31 MERCK	Farmacia	EE UU	173,5
32 China Mobile	Telecomunicac.	Hong Kong	172,0
33 mastercard	Finanzas	EE UU	170,2
34 CISCO	Tecnología	EE UU	170,1
35 THE HOME DEPOT	Comercio	EE UU	169,5
36 TSMC Taiwan Semiconductor	Tecnología	Taiwán	166,3
37 TOYOTA	Motor	Japón	165,4
38 BOEING	Aeronáutica	EE UU	160,0
39 PetroChina	Energía	China	159,8
40 AGRICULTURAL BANK OF CHINA	Finanzas	China	157,8
41 HSBC	Finanzas	R. Unido	142,6
42 WALT DISNEY	Medios	EE UU	142,6
43 ORACLE	Tecnología	EE UU	141,5
44 PEPSICO	Consumo	EE UU	136,2
45 COMCAST	Medios	EE UU	135,3
46 PING AN	Finanzas	China	134,6
47 Unilever	Consumo	R. Unido	133,8
48 LVMH	Consumo	Francia	130,4
49 BANK OF CHINA	Finanzas	China	128,1
50 TOTAL	Energía	Francia	124,0

Iturria: El país/cinco días, 2/2/2019

4.1.2 Garranzia

The World's Largest Public Companies by Country 2019 European Companies' Market Values

Note: Companies are only shown for the countries represented on the Global 2000 list.

Article & Sources:

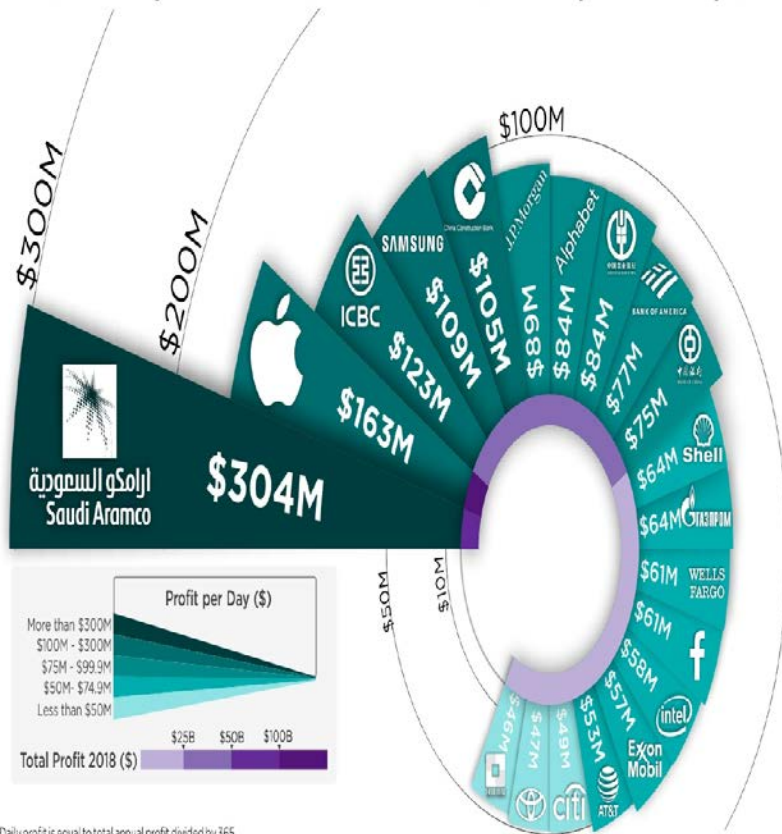
<https://howmuch.net/articles/the-worlds-largest-public-companies-by-country-2019>

Forbes - <https://www.forbes.com> - Global 2000: The World's Largest Public Companies 2019

4.1.2 Garrantzia

ETN-en handien irabaziaz 2017, 2018

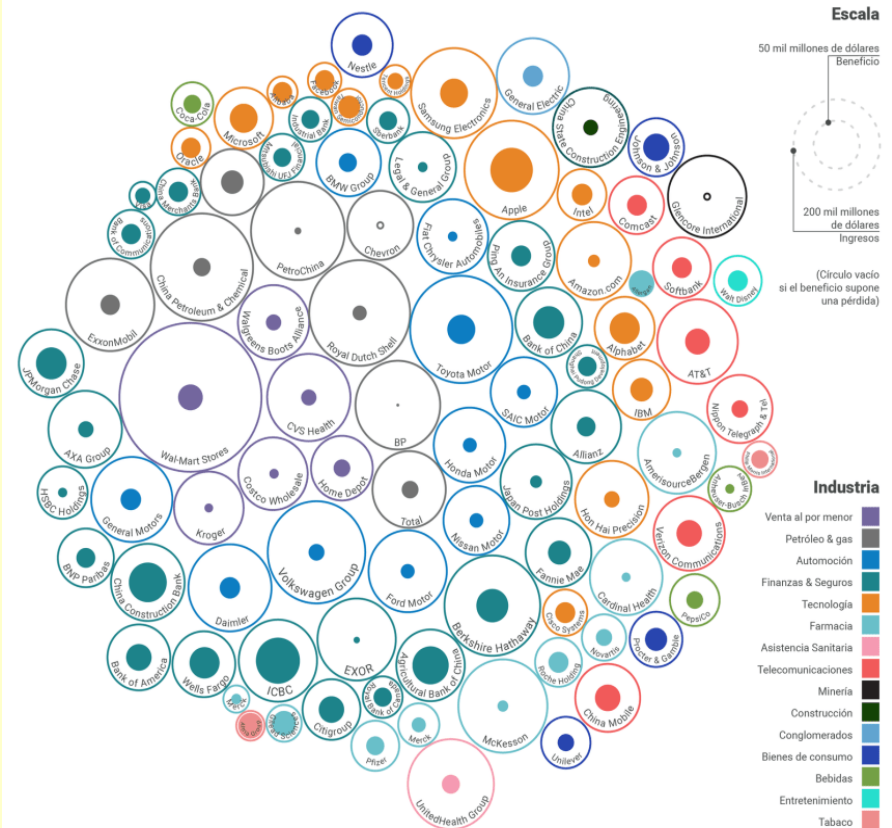

Note: Daily profit is equal to total annual profit divided by 365.

Article & Sources:
<https://howmuch.net/articles/money-companies-make-per-day>
 Fortune Global 500 - <https://fortune.com>

howmuch.net

Las 100 mejores empresas del mundo: Ingresos vs. Beneficios

Fuente: 2017 Forbes Global 2000

4.1.2 Garrantzia

- ETN Handienen lidergoa aldakorra sektoreen artean
- Munduko Enpresa handien bilakera: 1993-2000
(burtsako balorea azaroan milioi \$tan)

Puesto	Empresa	País	Sector	Valor en Bolsa	Puesto	Empresa	País	Sector	Valor en Bolsa
1993. EL DOMINIO JAPONÉS					2000. LA BURBUJA 'PUNTOCOM'				
1	Nippon Telegraph	Japón	Teleco.	119.990	1	General Electric	EE UU	Industria	517.730
2	General Electric	EE UU	Industria	82.630	2	Microsoft	EE UU	Tecnología	357.590
3	Exxon Mobil	EE UU	Energía	81.630	3	Cisco	EE UU	Tecnología	356.940
4	Bank of Tokyo	Japón	Banca / Finanzas	81.100	4	Intel	EE UU	Tecnología	311.360
5	AT&T	EE UU	Teleco.	77.970	5	Exxon Mobil	EE UU	Energía	305.050
6	The Industrial Bank of Japan	Japón	Banca / Finanzas	72.170	6	Pfizer	EE UU	Farmacia	278.590
7	Sumitomo Mitsui	Japón	Banca / Finanzas	68.240	7	Vodafone	R. Unido	Teleco.	252.430
8	Dai-ichi Kangyo	Japón	Banca / Finanzas	66.930	8	NTT Docomo	Japón	Teleco.	251.980
9	Toyota Motor	Japón	Automoción	63.310	9	Citigroup	EE UU	Banca/Finanzas	226.010
10	UFJ Bank	Japón	Banca / Finanzas	63.010	10	AIG	EE UU	Banca/Finanzas	219.090
11	Fuji Bank	Japón	Banca / Finanzas	62.370	11	Merck	EE UU	Farmacia	202.450
12	Wal-Mart	EE UU	Distribución	60.320	12	EMC Corp.	EE UU	Tecnología	193.170
13	Royal Dutch Petroleum	Holanda	Energía	56.540	13	Wal-Mart	EE UU	Distribución	193.170
14	Coca-Cola	EE UU	Consumo	55.860	14	BP	R. Unido	Energía	192.890
15	Sakura Bank	Japón	Banca / Finanzas	49.940	15	Oracle	EE UU	Tecnología	191.360
16	Altria	EE UU	Tabaco	46.020	16	AT&T	EE UU	Teleco.	190.870
17	BT Group	R. Unido	Teleco.	42.760	17	Nokia	EE UU	Tecnología	181.380
18	DirectTV	EE UU	Medios	39.500	18	IBM	EE UU	Tecnología	164.960
19	Reed Elsevier	Holanda	Medios	38.280	19	Nippon Telegraph	Japón	Teleco.	152.970
20	GTE	EE UU	Teleco.	37.680	20	Toyota	Japón	Automoción	150.430
21	Procter & Gamble	EE UU	Consumo	37.190	21	Coca Cola	EE UU	Consumo	145.980
22	Merck	EE UU	Farmacia	36.490	22	Verizon	EE UU	Teleco.	144.220
23	Nomura	Japón	Banca / Finanzas	35.370	23	J&J	EE UU	Farmacia	128.950
24	General Motors	EE UU	Automoción	34.820	24	Nortel	EE UU	Tecnología	127.630
25	Shell	R. Unido	Energía	34.670	25	Royal Dutch Petroleum	Holanda	Energía	127.320
26	Unilever	Holanda	Consumo	33.040	26	HSBC	R. Unido	Banca/Finanzas	126.610
27	Nestle	Suiza	Consumo	32.600	27	Orange	Francia	Teleco.	121.990
28	Mobil Corp.	EE UU	Teleco.	32.580	28	Bristol-Myers	EE UU	Farmacia	119.880
29	Pepsico	EE UU	Consumo	32.170	29	Deutsche Telekom	Alemania	Teleco.	114.750
30	Du Pont	EE UU	Industria	31.830	30	Time Warner	EE UU	Medios	111.560
31	Chevron	EE UU	Energía	31.590	31	Glaxosmithkline	R. Unido	Farmacia	107.320
32	Bellsouth	EE UU	Teleco.	31.300	32	Total	Francia	Energía	103.230
33	Glaxo Wellcome	R. Unido	Farmacia	31.260	33	Procter & Gamble	EE UU	Consumo	100.490
34	Ford Motor	EE UU	Automoción	30.480	34	Novartis	Suiza	Farmacia	100.440
35	KBC	Bélgica	Banca / Finanzas	29.590	35	Ericsson	Suecia	Tecnología	100.000
36	Bristol-Myer	EE UU	Farmacia	29.310	36	Eli Lilly	EE UU	Farmacia	98.830
37	AIG	EE UU	Banca / Finanzas	28.580	37	China Mobile	China	Teleco.	92.700
38	Telmex	México	Teleco.	28.580	38	Berkshire Hathaway	EE UU	Banca/Finanzas	92.640
39	BP	R. Unido	Energía	28.010	39	Tyco International	EE UU	Industria	92.250
40	Panasonic	Japón	Tecnología	27.890	40	Home Depot	EE UU	Distribución	91.190
41	Verizon	EE UU	Teleco.	27.570	41	Morgan Stanley	EE UU	Banca/Finanzas	89.030
42	J&J	EE UU	Farmacia	27.030	42	HP	EE UU	Tecnología	86.200
43	Saitama Resona Bank	Japón	Banca / Finanzas	26.600	43	Viacom	EE UU	Medios	85.470
44	Intel	EE UU	Tecnología	26.550	44	Bellsouth	EE UU	Teleco.	85.160
45	Hitachi	Japón	Tecnología	25.350	45	Qwest Communications	EE UU	Teleco.	83.040
46	Seven Eleven	Japón	Distribución	25.280	46	Telefónica	España	Teleco.	82.910
47	Tokai Bank	Japón	Banca / Finanzas	25.130	47	Altria	EE UU	Tabaco	82.620
48	Siemens	Alemania	Industria	23.900	48	Astrazeneca	R. Unido	Farmacia	82.290
49	PCCW	China	Teleco.	23.350	49	Wyeth	EE UU	Farmacia	82.210
50	Pacific Telesis Group	EE UU	Teleco.	23.190	50	Sony	Japón	Tecnología	80.610

4.1.2 Garrantzia

- ETN Handienen lidergoa aldakorra sektoreen artean
- Munduko Enpresa handien bilakera: 1993-2000
(burtsako balorea azaroan milioi \$tan)

Puesto	Empresa	País	Sector	Valor en Bolsa	Puesto	Empresa	País	Sector	Valor en Bolsa
2007. EL ASCENSO DE CHINA					2015. EL IMPERIO DE LA TECNOLOGÍA AMERICANA				
1	Exxon Mobil	EE UU	Energía	511.420	1	Apple	EE UU	Tecnología	674.170
2	Petrochina	China	Energía	439.300	2	Google	EE UU	Tecnología	512.220
3	General Electric	EE UU	Industria	413.740	3	Microsoft	EE UU	Tecnología	434.380
4	China Mobile	China	Teleco.	398.240	4	Exxon Mobil	EE UU	Energía	353.060
5	Industrial & Commercial Bank	China	Banca/Finanzas	331.780	5	Berkshire Hathaway	EE UU	Banca/Finanzas	336.510
6	Microsoft	EE UU	Tecnología	327.720	6	Facebook	EE UU	Tecnología	307.770
7	Gazprom	Rusia	Energía	282.330	7	Amazon	EE UU	Tecnología	307.340
8	Royal Dutch Shell	R. Unido	Energía	278.960	8	General Electric	EE UU	Industria	299.640
9	Sinopec	China	Energía	257.290	9	J&J	EE UU	Farmacia	283.140
10	AT&T	EE UU	Teleco.	252.860	10	Wells Fargo	EE UU	Banca/Finanzas	280.210
11	BP	R. Unido	Energía	245.040	11	Industrial & Commercial Bank	China	Banca/Finanzas	252.100
12	China Life	China	Banca/Finanzas	244.780	12	Petrochina	China	Energía	248.420
13	China Construction Bank	China	Banca/Finanzas	237.180	13	China Mobile	China	Teleco.	246.200
14	BHP Billiton	R. Unido	Materias primas	226.030	14	JPMorgan Chase	EE UU	Banca/Finanzas	244.570
15	Procter & Gamble	EE UU	Consumo	223.580	15	Nestle	Suiza	Consumo	244.080
16	HSBC	R. Unido	Banca/Finanzas	222.740	16	Novartis	Suiza	Farmacia	241.500
17	EDF	Francia	Energía	218.240	17	Roche	Suiza	Farmacia	236.370
18	Bank of America	EE UU	Banca/Finanzas	223.580	18	Alibaba	China	Tecnología	211.390
19	Citigroup	EE UU	Banca/Finanzas	212.070	19	Pfizer	EE UU	Farmacia	210.610
20	Vodafone	R. Unido	Teleco.	210.730	20	Toyota	Japón	Automoción	210.300
21	Google	EE UU	Tecnología	210.570	21	Procter & Gamble	EE UU	Consumo	207.820
22	Bank of China	China	Banca/Finanzas	203.000	22	AT&T	EE UU	Teleco.	205.070
23	Toyota	Japón	Automoción	197.250	23	Visa	EE UU	Banca/Finanzas	192.690
24	Berkshire Hathaway	EE UU	Banca/Finanzas	197.050	24	Anheuser-Busch	Bélgica	Consumo	192.610
25	Chevron	EE UU	Energía	195.370	25	Walt Disney	EE UU	Consumo	190.730
26	Cisco	EE UU	Tecnología	194.560	26	Verizon	EE UU	Teleco.	187.980
27	China Shenhua	China	Energía	191.930	27	Wal Mart	EE UU	Distribución	187.900
28	Total	Francia	Energía	190.610	28	Tencent	China	Tecnología	187.280
29	Petrobras	Brasil	Energía	190.390	29	Coca Cola	EE UU	Consumo	184.090
30	J&J	EE UU	Farmacia	186.120	30	China Construction Bank	China	Banca/Finanzas	182.930
31	Nestle	Suiza	Consumo	181.880	31	Bank of America Merrill Lynch	EE UU	Banca/Finanzas	180.240
32	Wal Mart	EE UU	Distribución	181.610	32	Chevron	EE UU	Energía	177.920
33	Pfizer	EE UU	Farmacia	168.400	33	Samsung	Corea Sur	Industria	172.700
34	Apple	EE UU	Tecnología	160.620	34	Oracle	EE UU	Tecnología	172.080
35	AIG	EE UU	Banca/Finanzas	159.380	35	Bank of China	China	Banca/Finanzas	172.040
36	JPMorgan Chase	EE UU	Banca/Finanzas	158.940	36	Royal Dutch Shell	Holanda	Energía	166.490
37	Telefónica	España	Teleco.	156.890	37	Home Depot	EE UU	Distribución	161.440
38	Nokia	Finlandia	Tecnología	156.530	38	Citigroup	EE UU	Banca/Finanzas	161.310
39	IBM	EE UU	Tecnología	154.720	39	Agricultural Bank of China	China	Banca/Finanzas	160.580
40	Altria	EE UU	Tabaco	153.620	40	Intel	EE UU	Tecnología	160.450
41	Roche	Suiza	Farmacia	151.700	41	Gilead Sciences	EE UU	Bioteología	155.400
42	Intel	EE UU	Tecnología	151.490	42	Merck	EE UU	Farmacia	153.780
43	ENI	Italia	Energía	145.010	43	HSBC	R. Unido	Banca/Finanzas	153.430
44	Novartis	Suiza	Farmacia	142.000	44	Comcast	EE UU	Tecnología	151.940
45	Coca Cola	EE UU	Consumo	142.290	45	Pepsico	EE UU	Consumo	146.570
46	GlaxoSmithKline	R. Unido	Farmacia	140.430	46	Cisco Systems	EE UU	Tecnología	144.630
47	ConocoPhillips	EE UU	Energía	138.000	47	Novo Nordisk	Dinamarca	Salud	143.380
48	HP	EE UU	Tecnología	135.740	48	Philip Morris	EE UU	Tabaco	136.590
49	Rio Tinto	R. Unido	Materias primas	135.110	49	IBM	EE UU	Tecnología	135.710
50	E.ON	Alemania	Energía	133.180	50	Unilever	R. Unido	Consumo	133.690

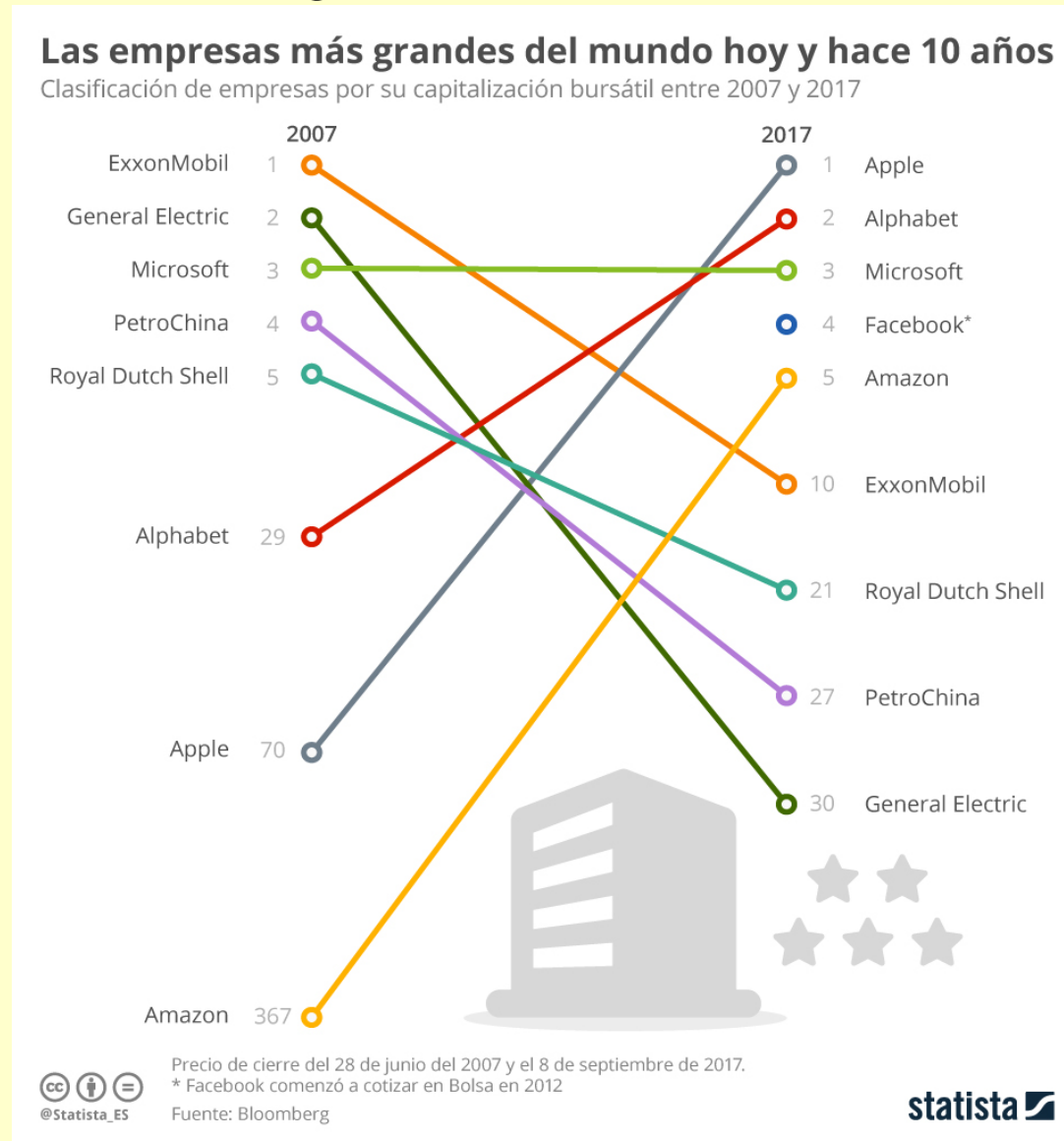
Fuente: Bloomberg y elaboración propia

EL PAÍS

4.1.2 Garrantzia

- ETN Handienen garrantzia aldakorra denboran zehar

4.1.3. Bilakaera

⇒ ETNen kopurua asko handitzen ari da, baina denak ez dira irudikatzen ditugun enpresa erraldoien antzakoak:

- 7.000 inguru ETN 1970ean ⇒ 104.000 inguru 2010ean

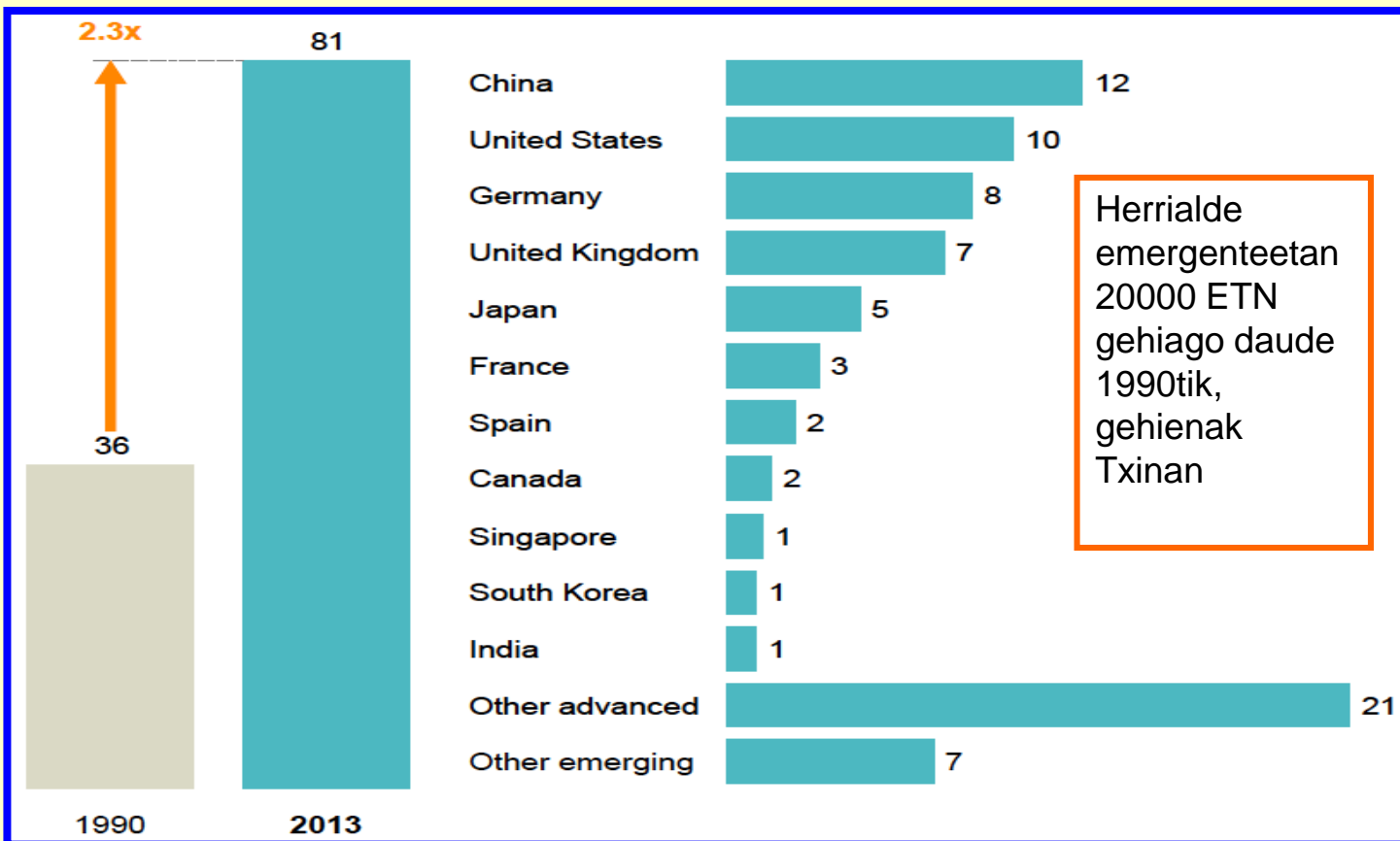
- Hauen egoitza nagusiak Iparraldeko herrialdeetan batez ere, baina gero eta gehiago Hegoaldeko zenbait herrialdetan

⇒ Ekoizpen prozesuaren zatiketa posiblea den sektoreetan, (jantziak, kontsumorako elektronika ibilgailuak) zati bat (muntaia) gero eta gehiago Hegoaldeko herrialdeetara eramaten da kostuak aurrezteko (batez ere eskulanari lotutako kostuak)

⇒ 892.000 filial inguru daude munduan, gehienak Hegoaldean (Txinan %48, Hegoako bestelako lekuetan %9) Iparraldean %42 (horretatik %87 Europan eta %7 AEBetan)

4.1.3. Bilakaera

2013an ETN kopurua 1990koa baino hiru aldiz handiagoa da (milatan)

Herrialde emergenteetan 20000 ETN gehiago daude 1990tik, gehienak Txinan

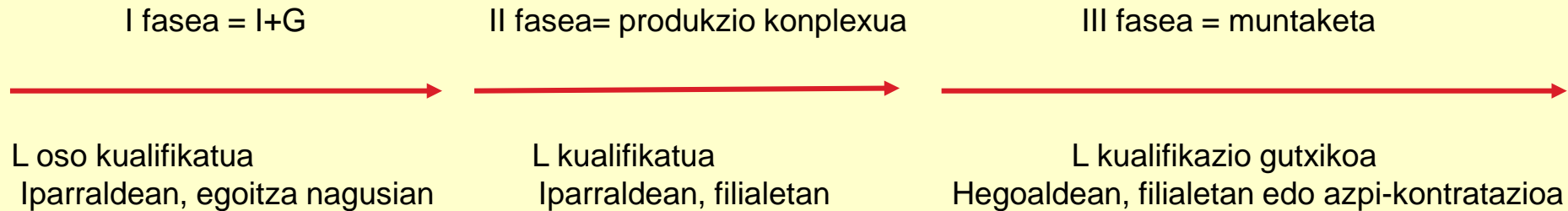
→ ekoizpena zatitzea posible den sektoreetan (jantziak, kotxeak elektronika), **zati bat Hegoan** produzitzen da

→ merkatu **nagusia Iparra da**, eta bertara esportatzen da Hegoetik

Irlanda, Luxemburgo, eta Herbereak gisako Paradisu fiskaletan egoitza dutenak salbu turria: McKinsey, *Playing to win: the new global competition for corporate profits*. MGI, sept-2015

4.1.3. Bilakaera

➔ Produzekioaren zatiketari esker ETNk mundu mailako produkzio kateak sortzen dituzte

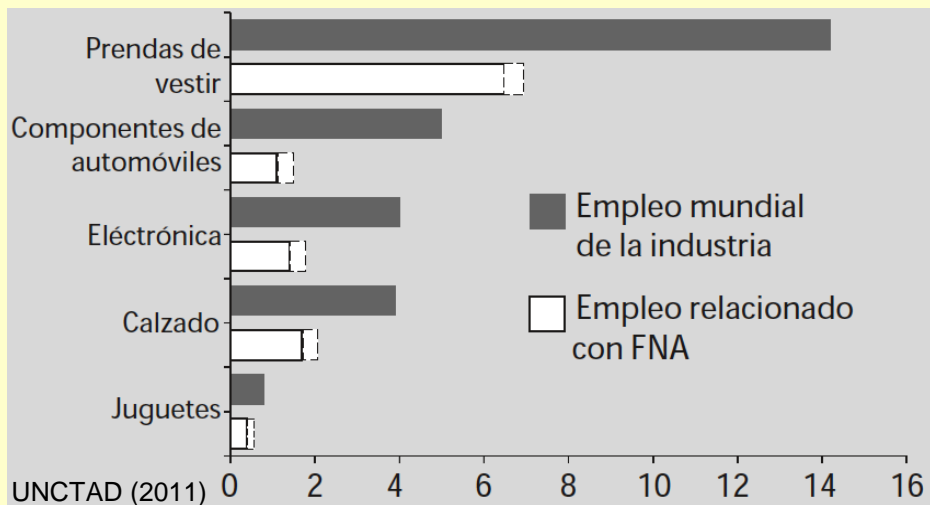
➔ ETNak erakartzeko, Hegoaldeko gobernu askok Gune Franko Industrialak (GFI) eskaintzen dituzte (*maquiladorak*, *Esportaziorako Zonalde Bereziak*...) ⇒ muga-sariak, lurak, azpiegiturak, zergak eta abarrak oso baldintza berezietan...eta eskulan merkea

➔ GFletan ETNen filialak zein azpikontrataturako enpresak finkatzen dira (azken hauek juridikoki independenteak baina horien produkzioarekiko oso menpekoak)

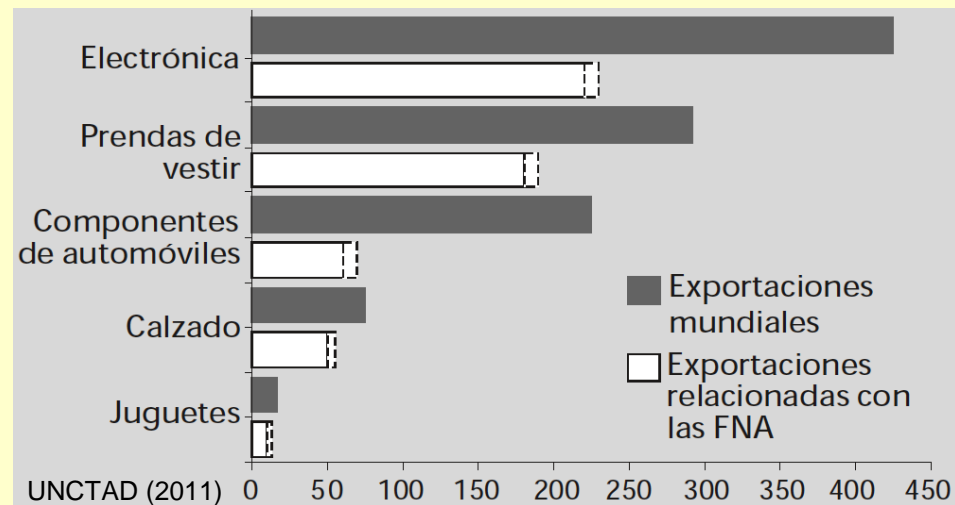
4.1.3. Bilakaera

- ➔ Estimaten da 18 eta 21 milioi pertsona inguruk lan egiten dutela ETNek zeharka kontrolatutako enpresetan, hau da, akzio bidezko kontrolik gabe (FNA: Formas No Accionariales de producción) eta hauetatik %80 inguru Hegoaldean eta Ekialdean
- ➔ Fakturazio eta enpleguari dagokienez “kanporatzeko” (“externalización” hitza erabiltzen da gazteleraz) modu nagusiak hauek dira: kontratupeko produkzioa, zerbitzuen azpi-kontratazioa eta frankiziak
- ➔ Lan faktorean intentsiboak diren produktueta (oinetakoak, jantziak, jostailuak eta baita elektronikan) kontratupeko produkzioa munduko merkataritzaren erditik gorakoa
- ➔ azpikontratutako enpresetan gelditzen den balio erantsia nahiko txikia normalean da (mundu mailan sortzen denarekin alderatuz), batez ere inportatutako osagaien muntaketa besterik egiten ez dutenean

Enplegua kontratupeko hainbat alorretan, 2010 (milioi pertsona)

Munduko esportazioak eta kontratupekoak hainbat alorretan, 2010 (\$ miliardoak)

4.1.3. Bilakaera

Ekonomi politikako baldintzak

- Egonkortasun politiko, ekonomiko eta soziala
- AIZerako baldintzak: sarrerako arauak (zailtasun eta erraztasunak), inbertsioen gaineko nazioarteko akordioak (aldebikoak, aldeanitzak), etab.
- Merkatuen funtzionamendua eta egitura (lehia vs oligopolioak)
- Pribatizazio politikak, merkataritza politika, arautegi fiskala

INBERTSIOEN KOKALEKUA ERABAKITZEKO ARRAZOIAK

Erraztasunak eta zerbitzuak

- Inbertsioak erakartzeko pizgarriak edo arau bereziak (laguntzak)
- Abantaila sozialak (langileen antolamendu falta) eta gizartearen funtzionamendu ez aproposari lotutakoak (gehiegizko burokrasia, ustelkeria, etab.)
- Garraiorako eta komunikazio sarea
- Inbertsio ondorengo zerbitzuak

AIZaren helburuak

- Baliabideak eskuratzea (*Ressource-seeking*)
- Merkatuak eskuratzea (*Market-seeking*);
- Produkzio prozesua hobetzea (*Efficiency-seeking*)
- Bertoko baliabide eta gaitasunak eskuratzea nazioarteko lehiakortasuna indartzeko (*Strategic asset-seeking*)

4.1.3. Bilakaera. Deslokalizazioaren bi eredu

PROVEEDORES DE COMPONENTES DEL BOEING 787

4.1.3. Bilakaera. Deslokalizazioaren bi eredu

LOS DOCE PAÍSES DONDE MÁS FABRICA INDITEX

 Número de fábricas que trabajan para la cadena en cada país

 Empleados de las fábricas que producen para Inditex

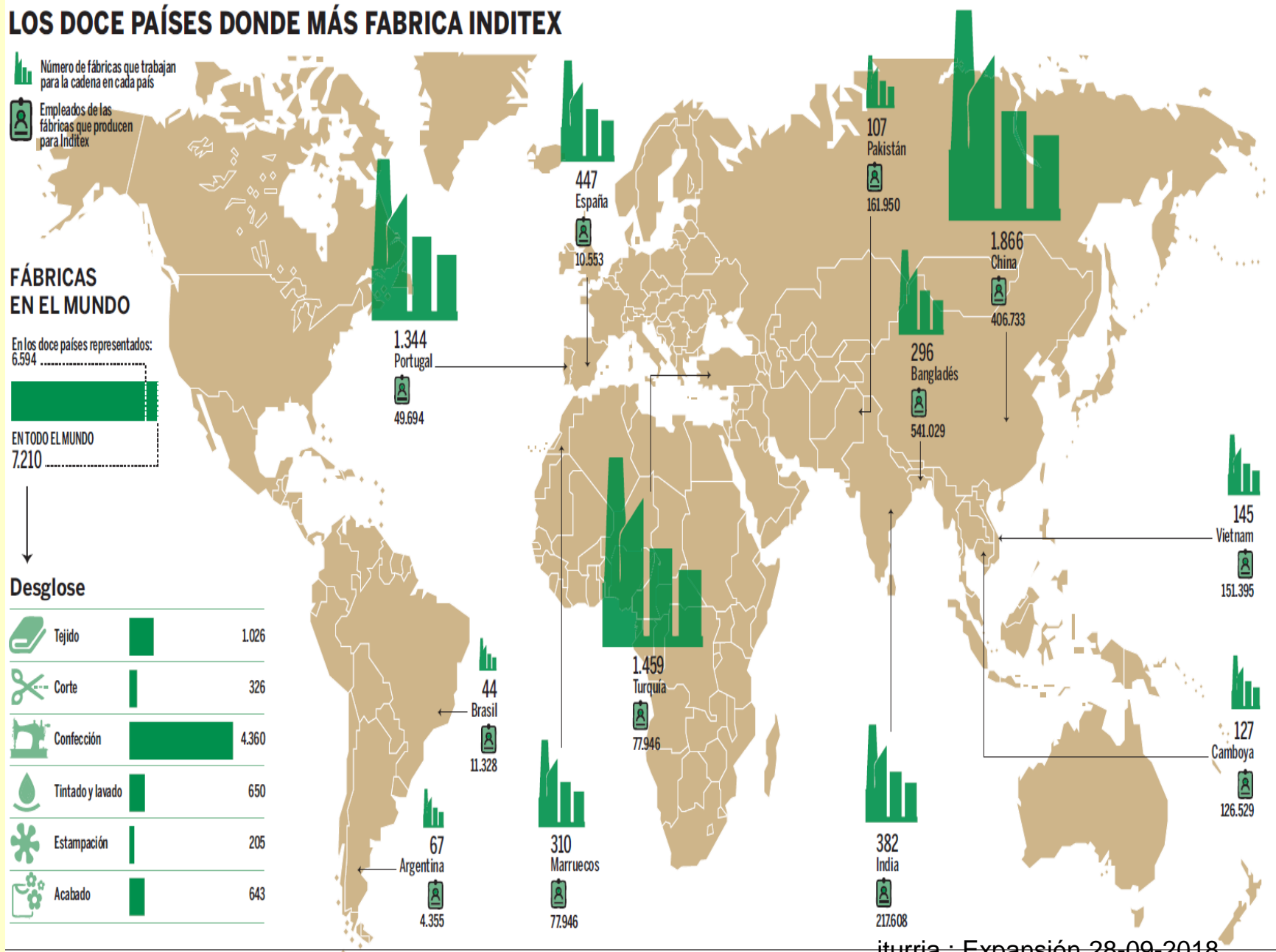
FÁBRICAS EN EL MUNDO

En los doce países representados:
6.594

ENTODO EL MUNDO
7.210

Desglose

	Tejido	1.026
	Corte	326
	Confección	4.360
	Tintado y lavado	650
	Estampación	205
	Acabado	643

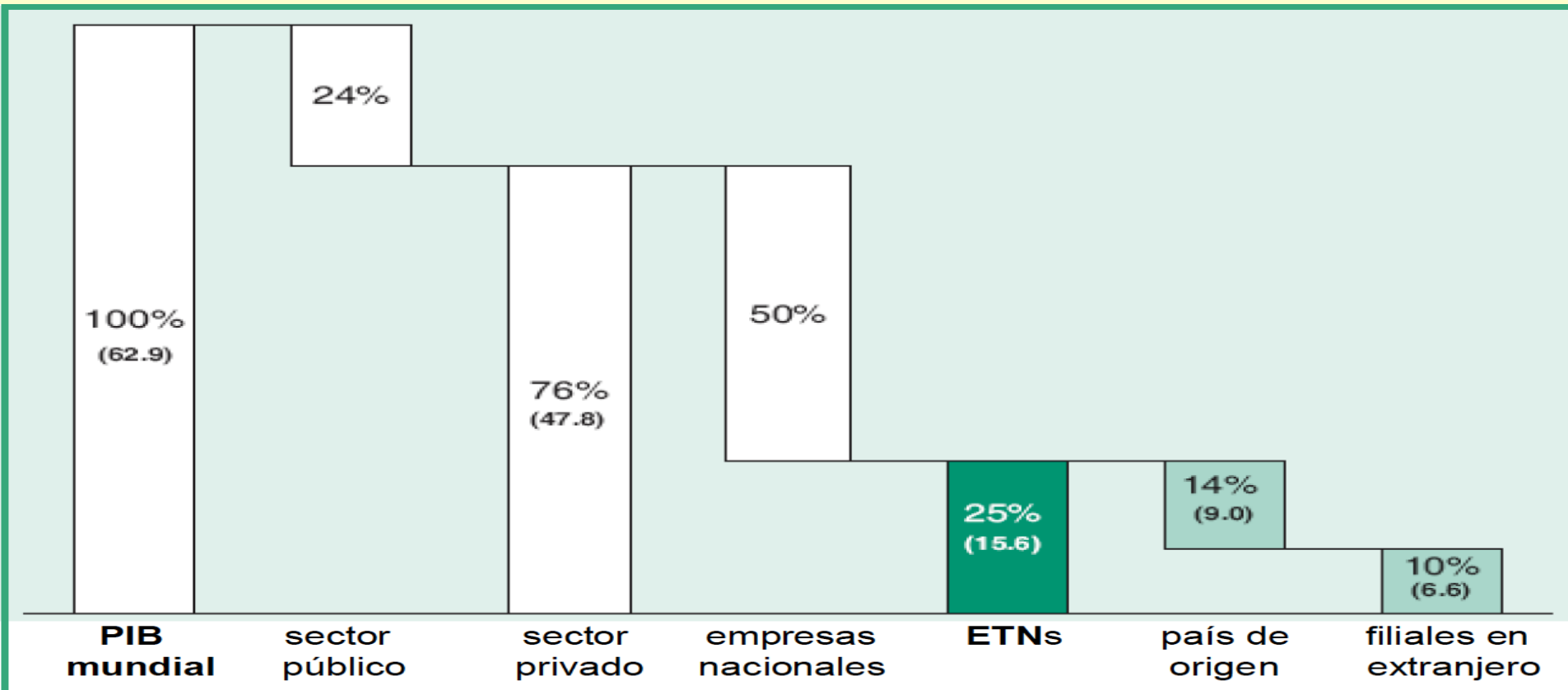
4.1.3. Bilakaera

→ ETNak globalizazioaren eragile nagusiak: oso dinamikoak dira eta ahalmen handia daukate (arlo ekonomikoaz gain, gobernuen erabakietan eragiteko ere)

⇒ produkzio transnazonala (ETNek jatorriko herritik kanpo egiten dutena) 2010ean munduko BPGaren %10ekoa izan zen (1982an %5,2koa zen)

⇒ jatorriko herrietako produkzioa gehitzen bazaio honi munduko BPGaren %25koa da ETNek ekoizten dutena

ETNen garrantzia eta munduko BPGa

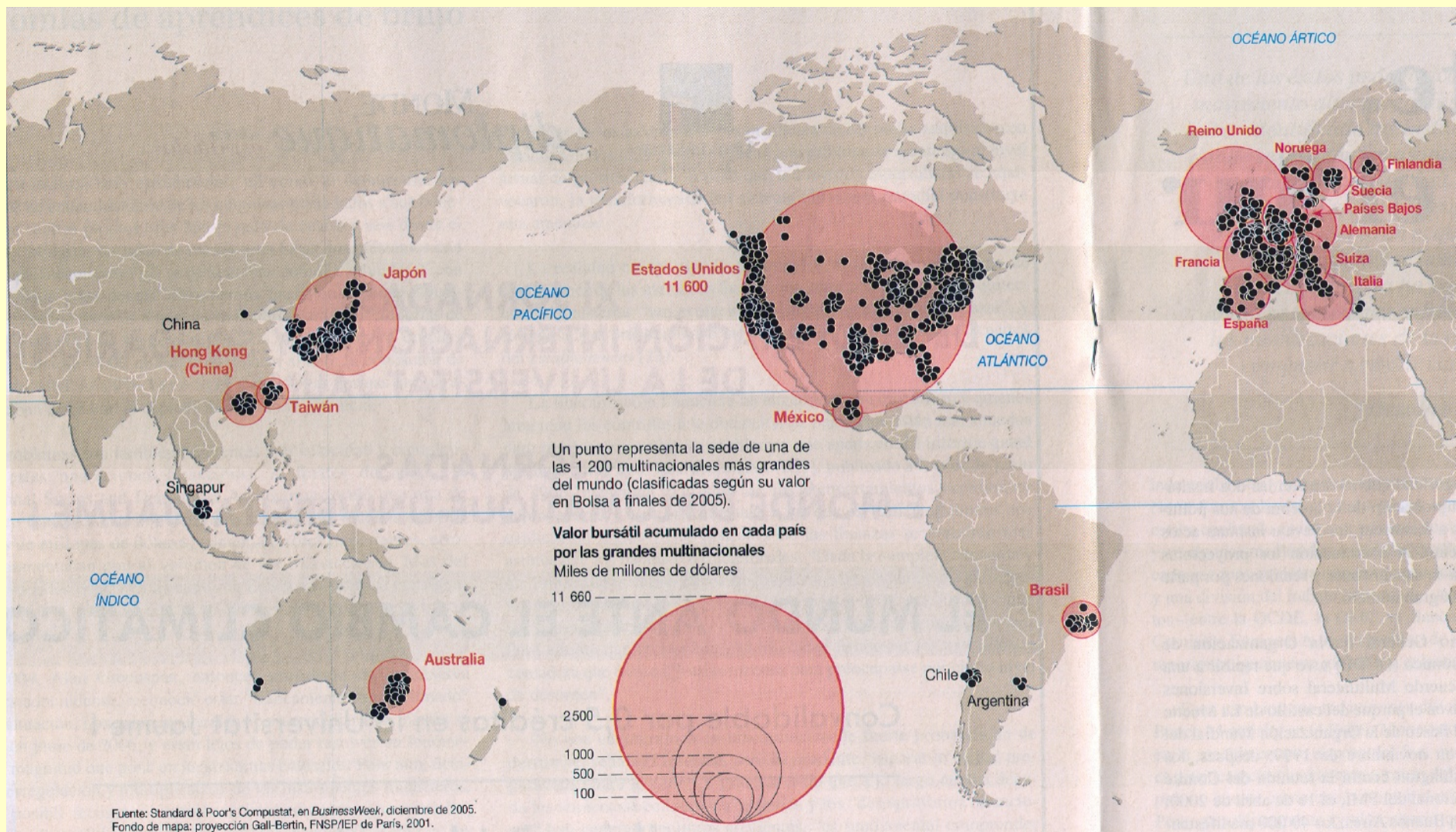

4.1.3. Bilakaera

➔ Etxe nagusi gehienak Iparraldeko herrialdeetan daude

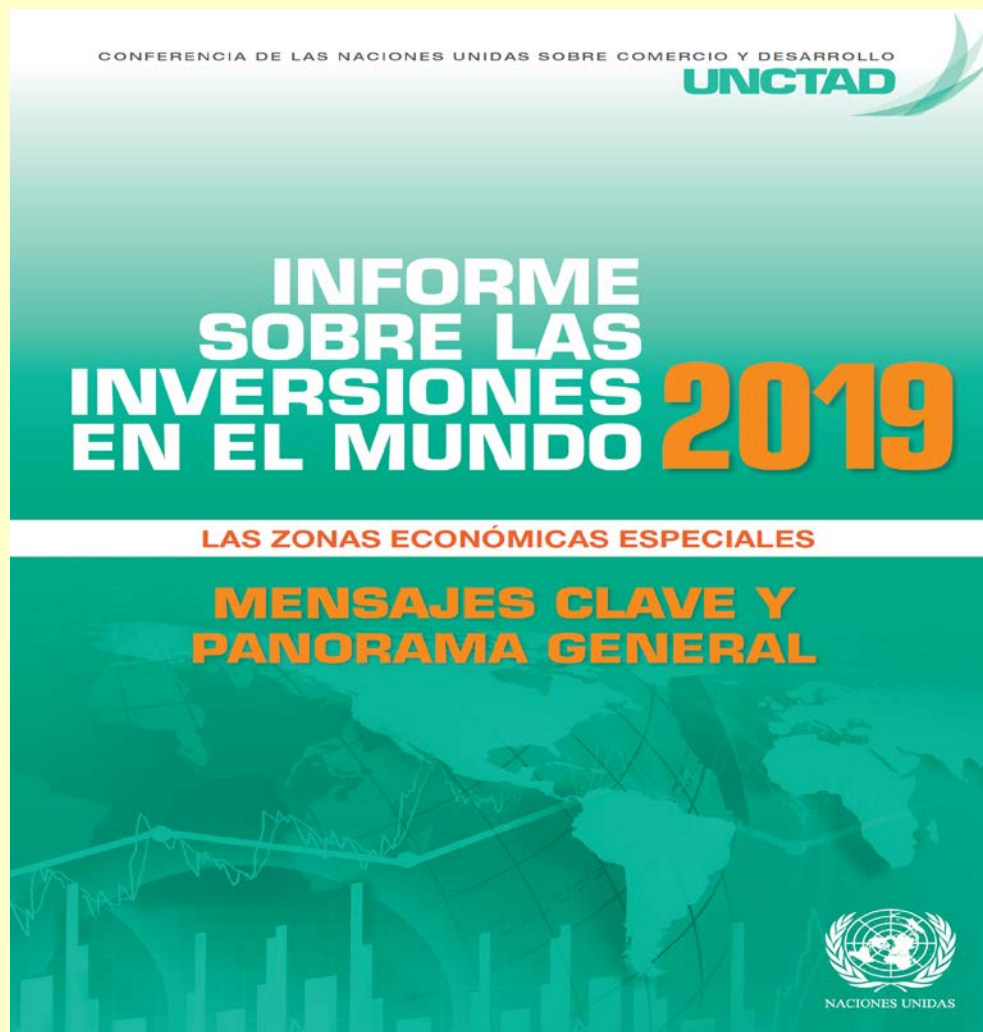
➔ baina gero eta ETN gehiagok egoitza nagusia Hegoaldean daukate, gehienak Asiako ekialdean (horren %69) (HegoKorea, Txina, Hong Kong eta Taiwan) eta neurri txikiago batean Latinoamerikan (Brasil, Txile, Mexiko eta Argentina)

4.2. Atzerriko Inbertsio Zuzena (AIZ): portaera, egitura geografikoa eta joerak

- ▶ 4.2.1. AIZren portaera historikoa
- ▶ 4.2.2. Egungo AIZ-ren egitura geografikoa
- ▶ 4.2.3. AIZ-ren joerak azken hamarkadetan

4.2. Atzerriko Inbertsio Zuzena (AIZ): portaera, egitura geografikoa eta joerak

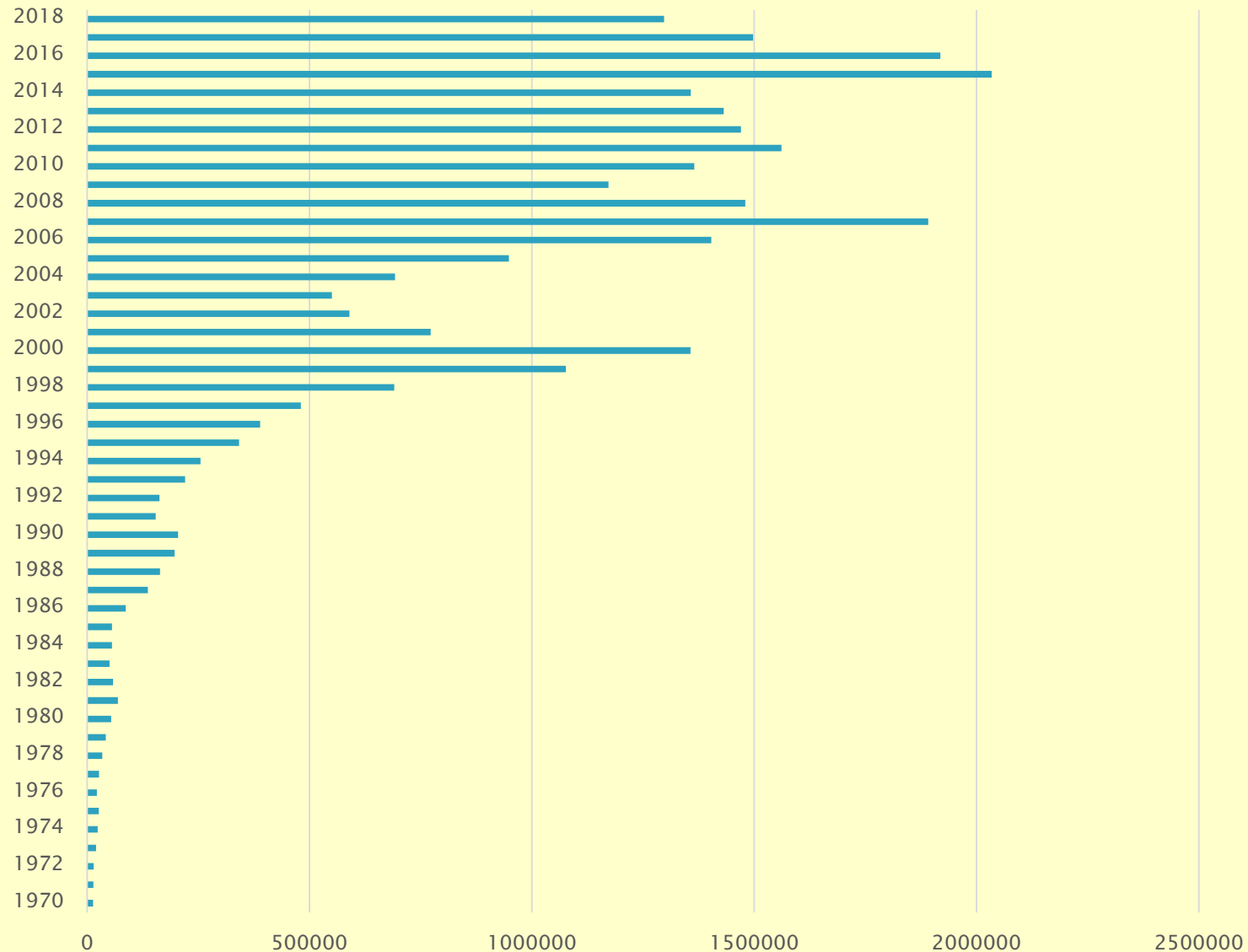

- ▶ AIZri buruzko azken grafikoak eta taulak begiratu egelako 2019ko UNCTAD txostenean (AIZ UNCTAD 2019)

4.2.1. AlZren portaera historikoa

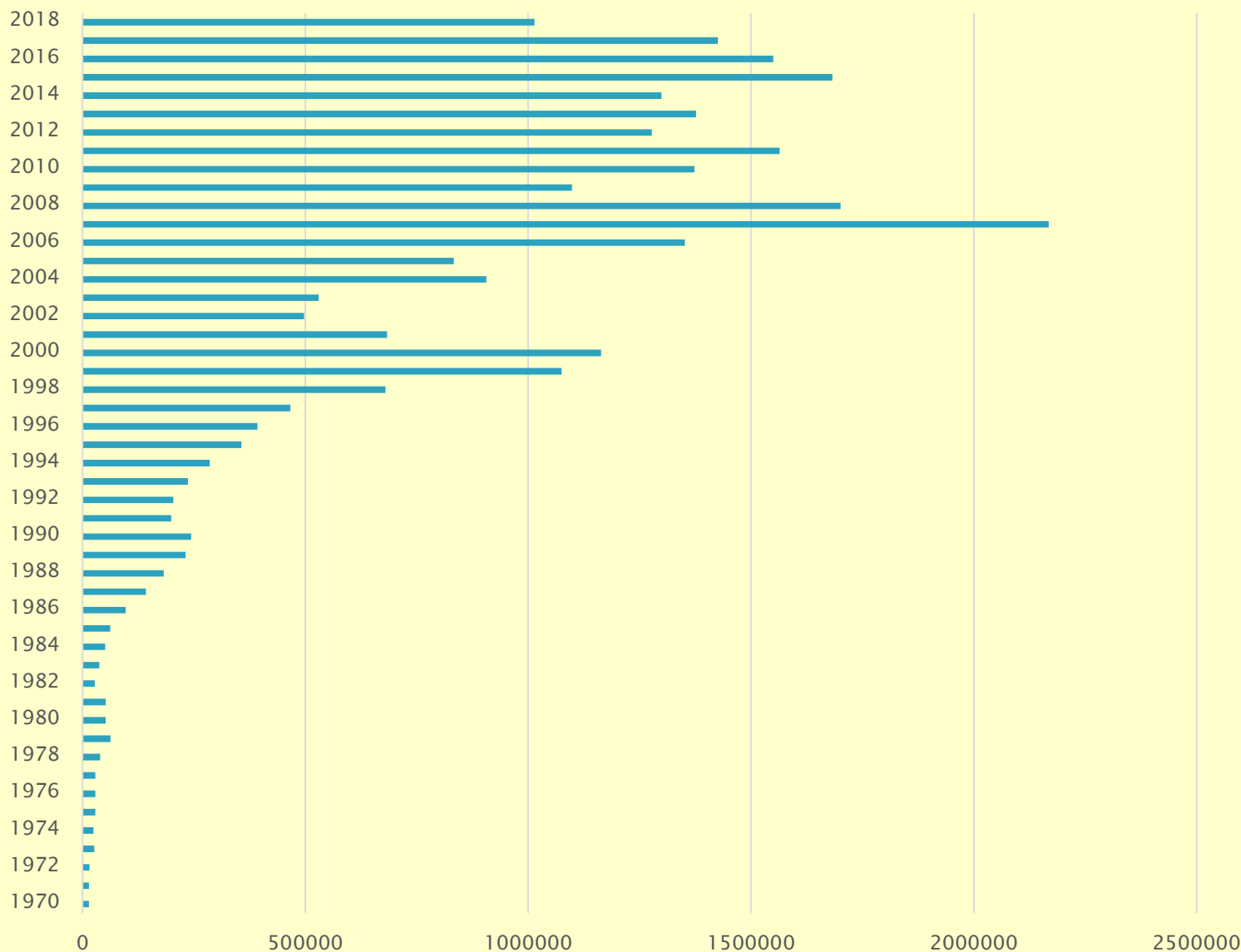
Munduko AlZ, sarrera fluxuak 1970-2018 (milioi \$); Unctadstat

4.2.1. AIZren portaera historikoa

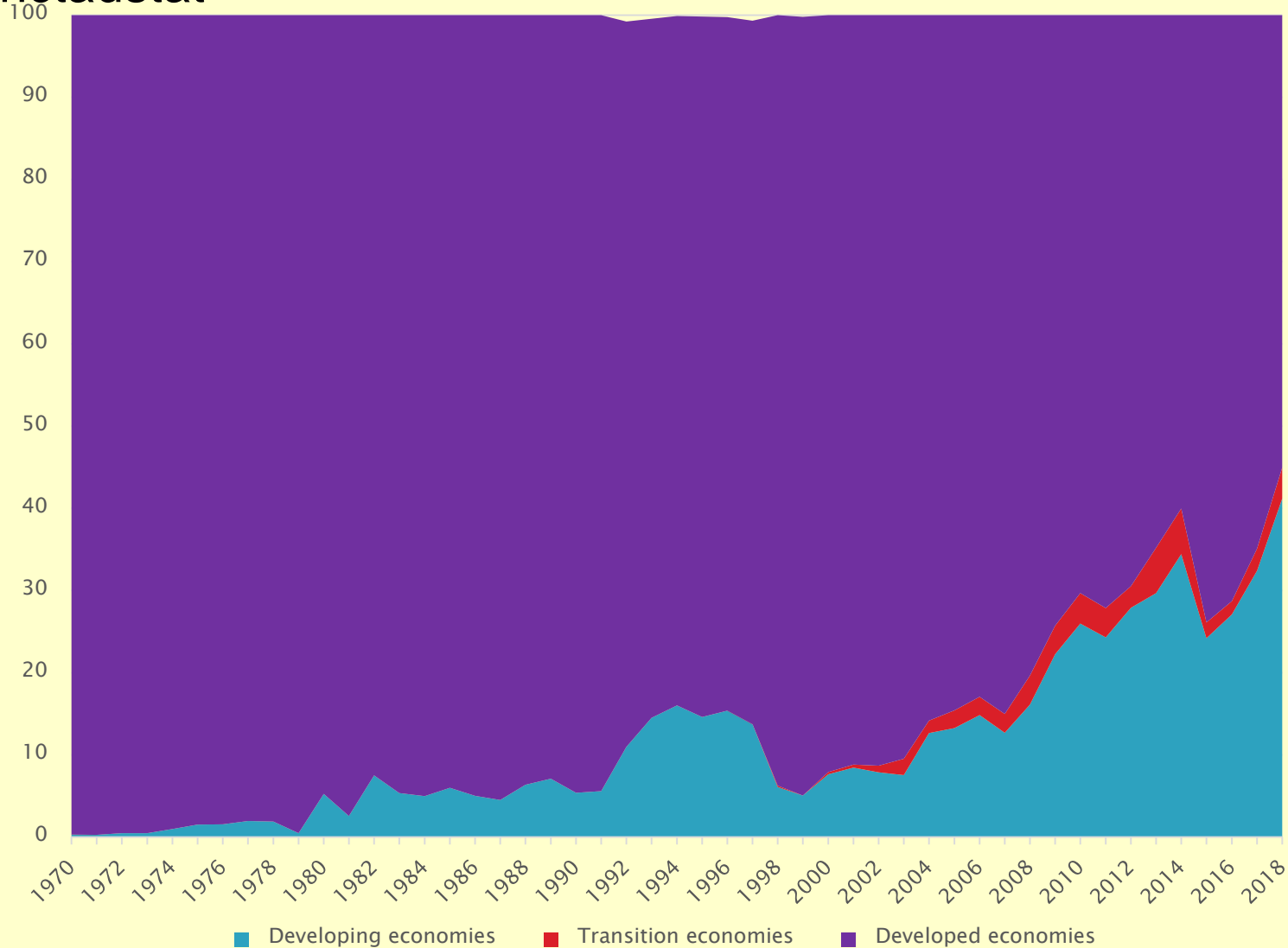
Munduko AIZ, irteera fluxuak 1970-2018 (milioi \$); Unctadstat

4.2.1. AlZren portaera historikoa

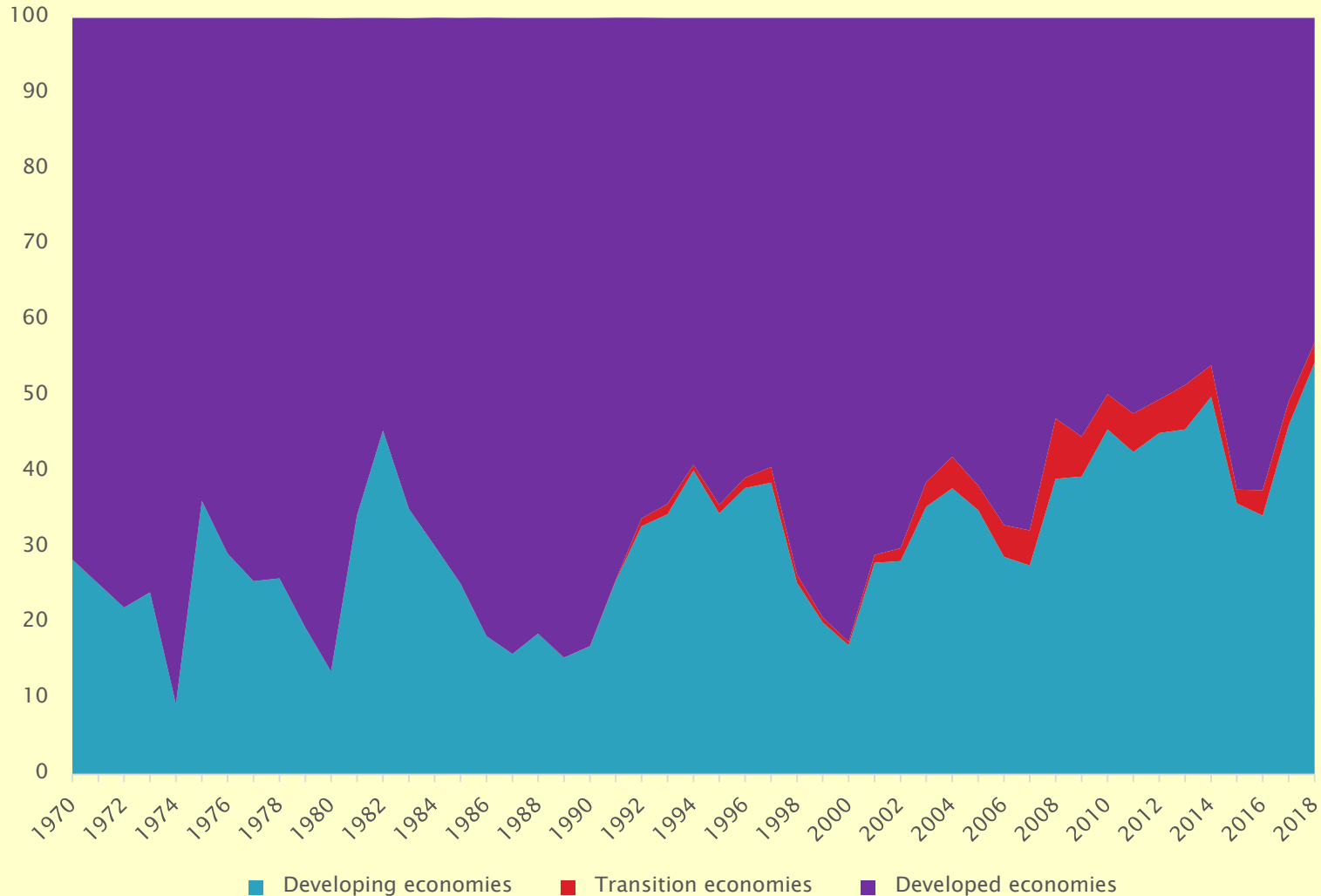
Munduko AlZ, irteera fluxuak jatorrizko herrialdeen arabera (%tan).

Unctadstat

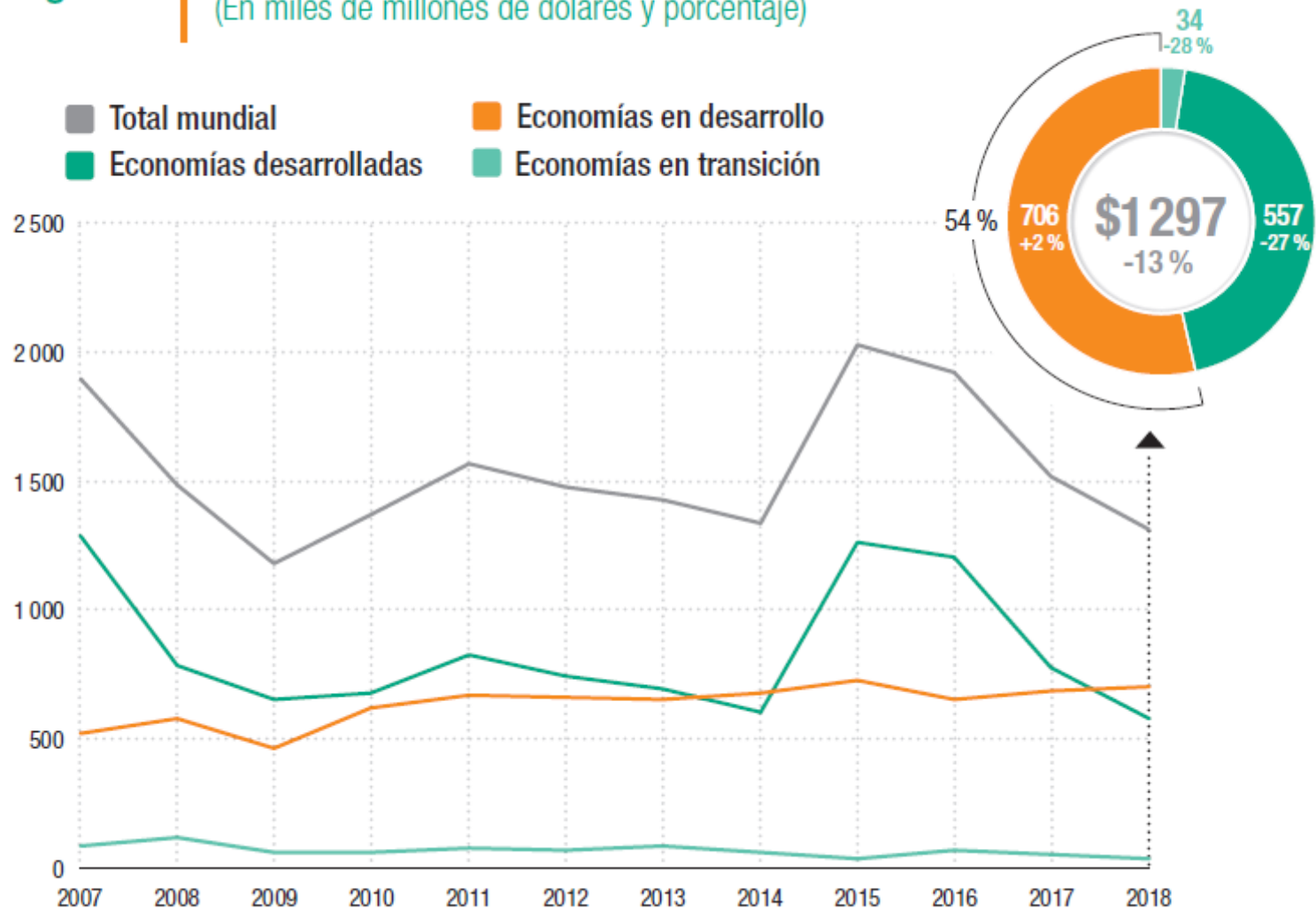
4.2.1. AIZren portaera historikoa

Munduko AIZ, sarrera fluxuak jatorrizko herrialdeen arabera (%tan). Unctadstat

4.2.2. Egungo AlZ-ren egitura geografikoa

Figura 1. Entradas de IED, mundiales y por grupo económico, 2007-2018
(En miles de millones de dólares y porcentaje)

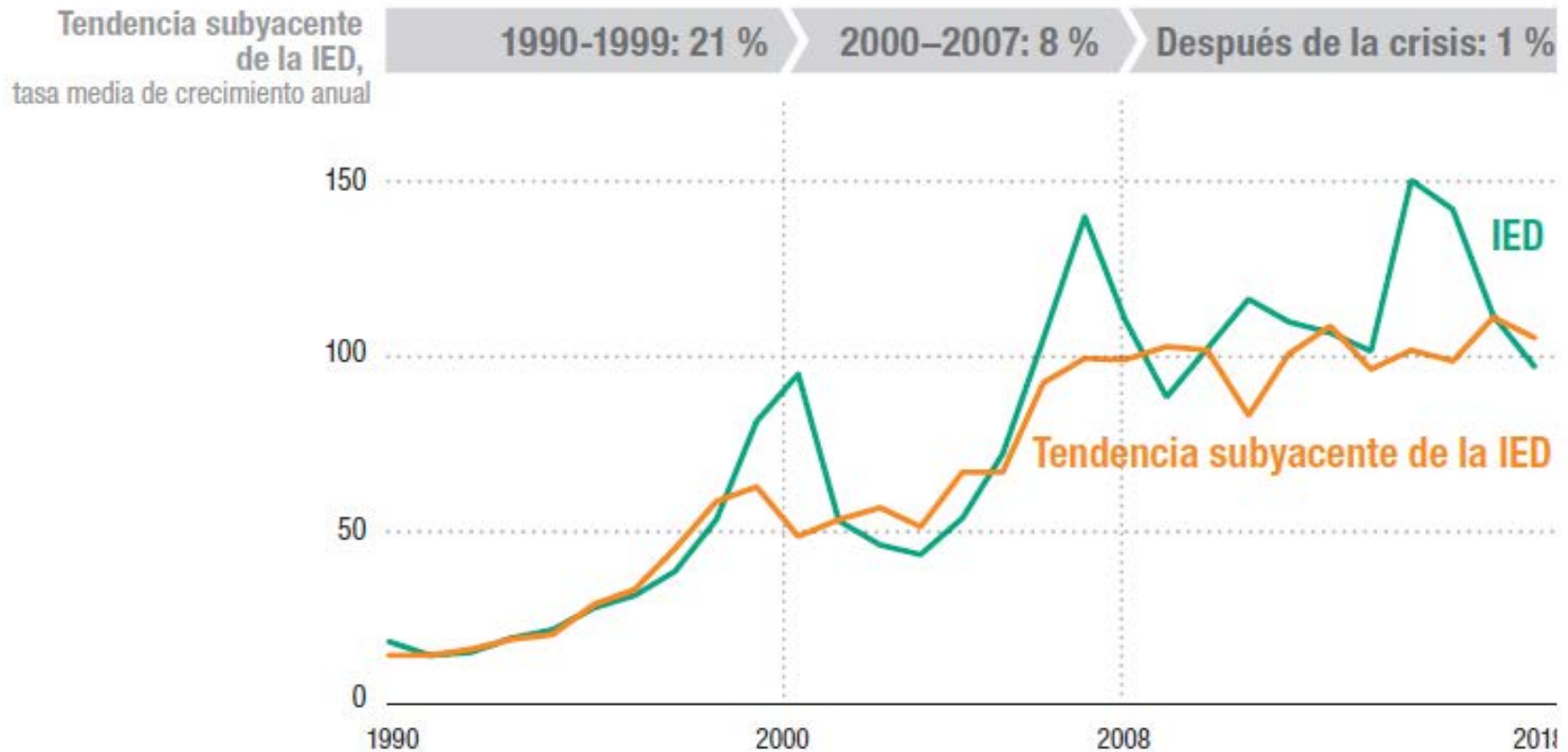
Fuente: UNCTAD.

4.2.2. Egungo AIZ-ren egitura geografikoa

Figura 4.

Entradas de inversión extranjera directa y tendencia subyacente, 1990-2018

(Índice, 2010 = 100)

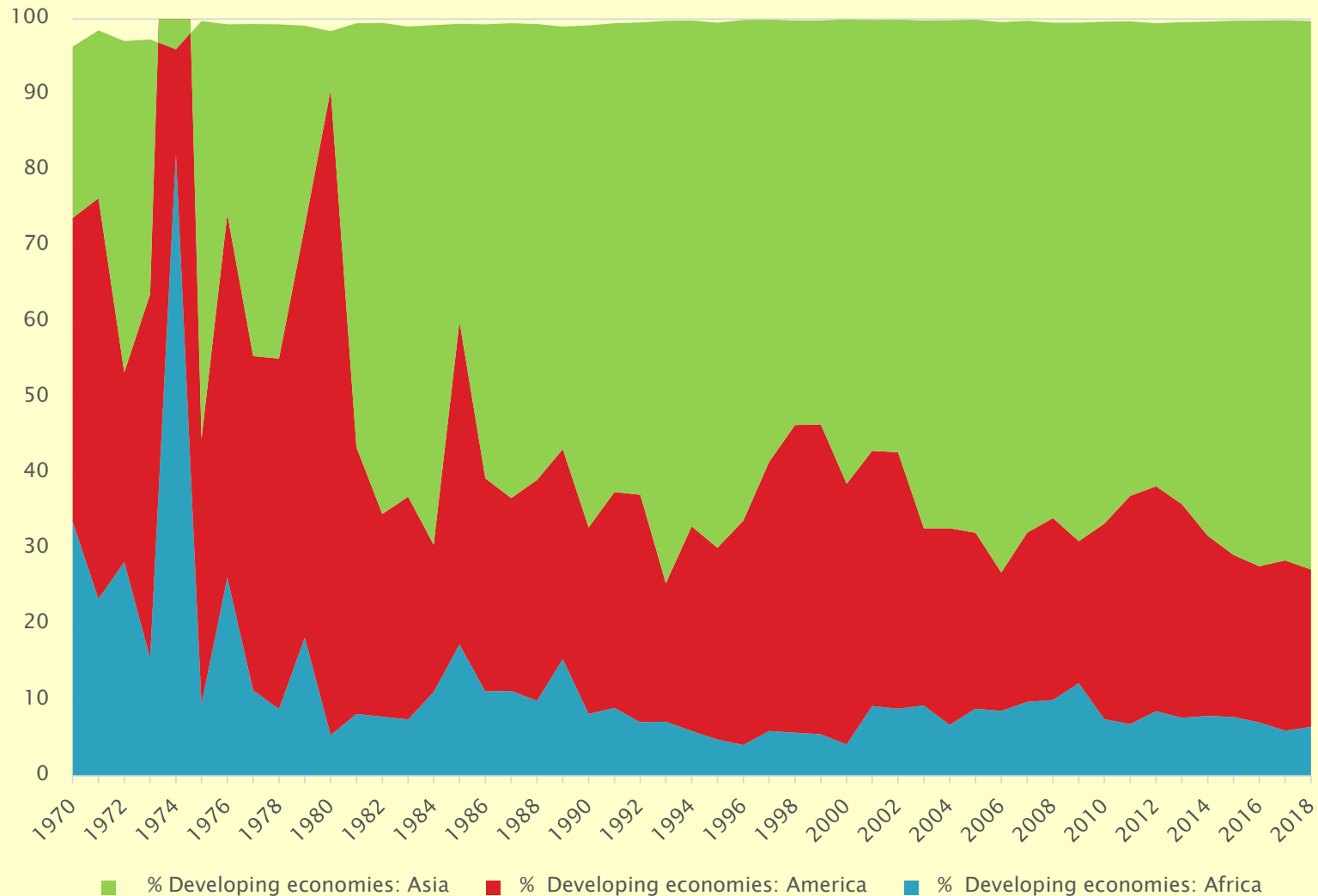

Fuente: UNCTAD.

WIR 2019

4.2.2. Egungo AIZ-ren egitura geografikoa

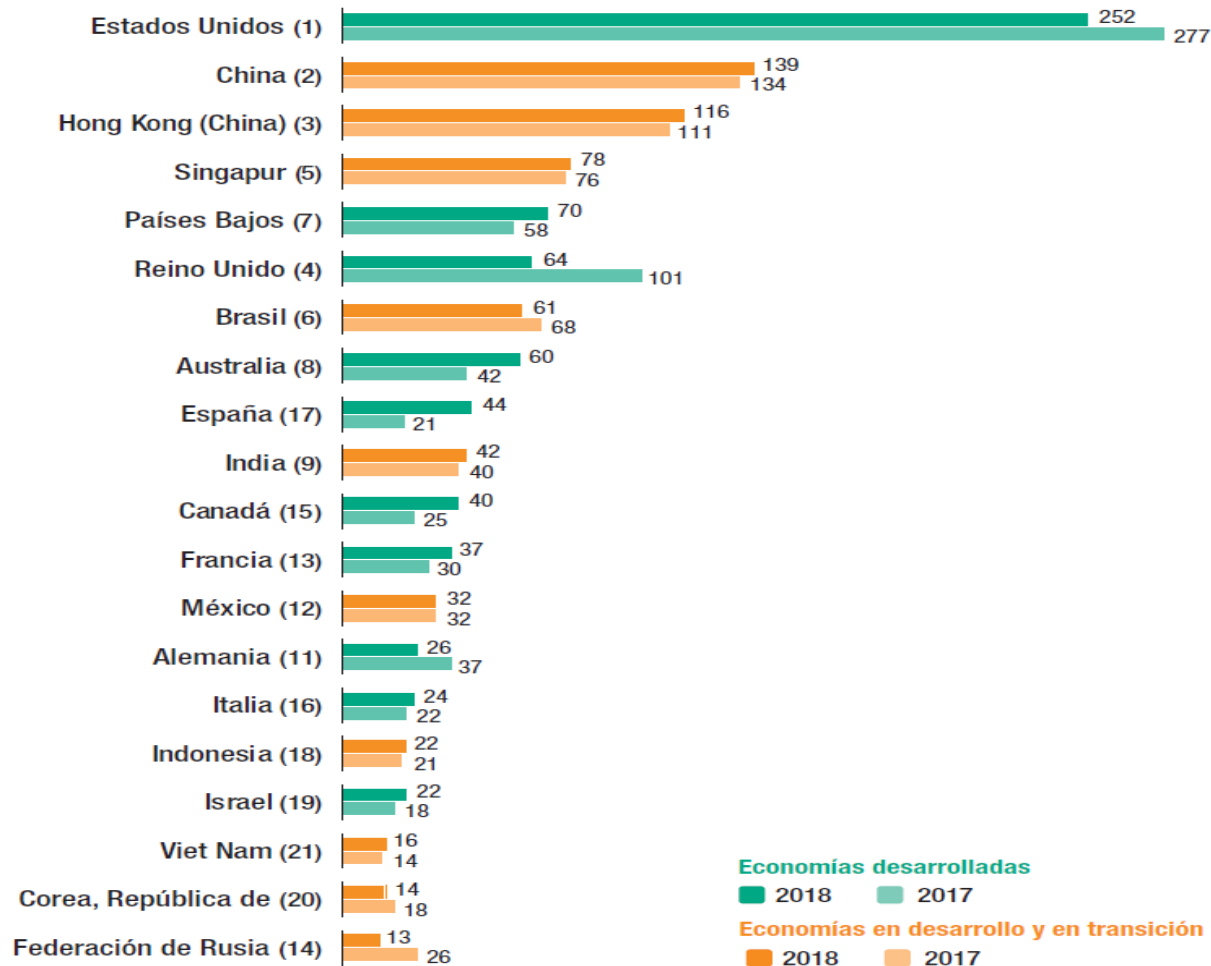
AIZ sarrera fluxuen banaketa Hegoaldeko herrialdetan kontinenteka (%tan). Unctadstat

4.2.2. Egungo AIZ-ren egitura geografikoa

Figura 2. Entradas de IED en las 20 principales economías receptoras, 2017 y 2018
(En miles de millones de dólares)

(x) = Puesto en la lista de 2017

Fuente: UNCTAD.

WIR 2019

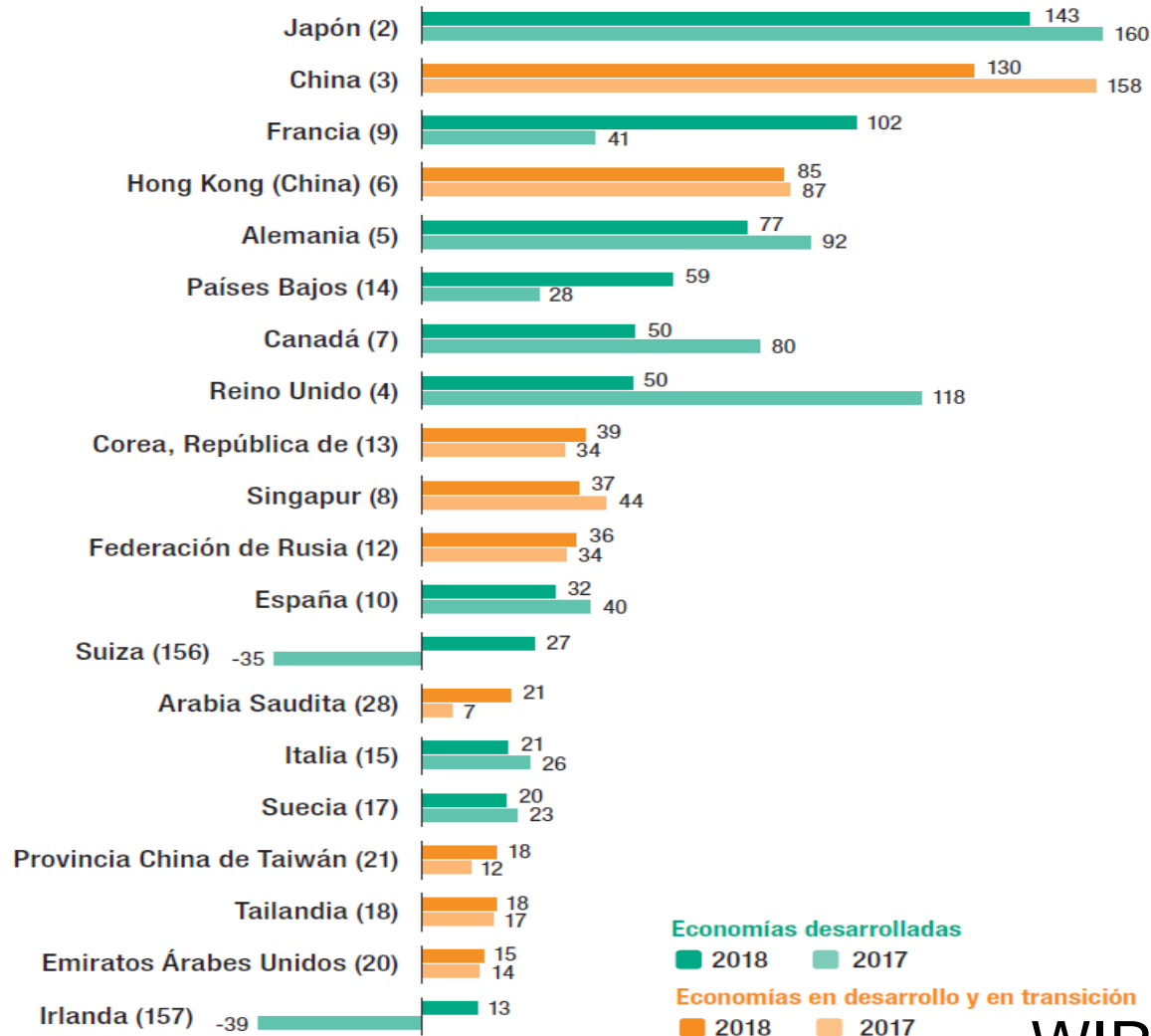
4.2.2. Egungo AIZ-ren egitura geografikoa

Figura 3.

Salidas de IED en las 20 principales economías inversoras, 2017 y 2018

(En miles de millones de dólares)

(x) = Puesto en la lista de 2017

Fuente: UNCTAD.

WIR 2019

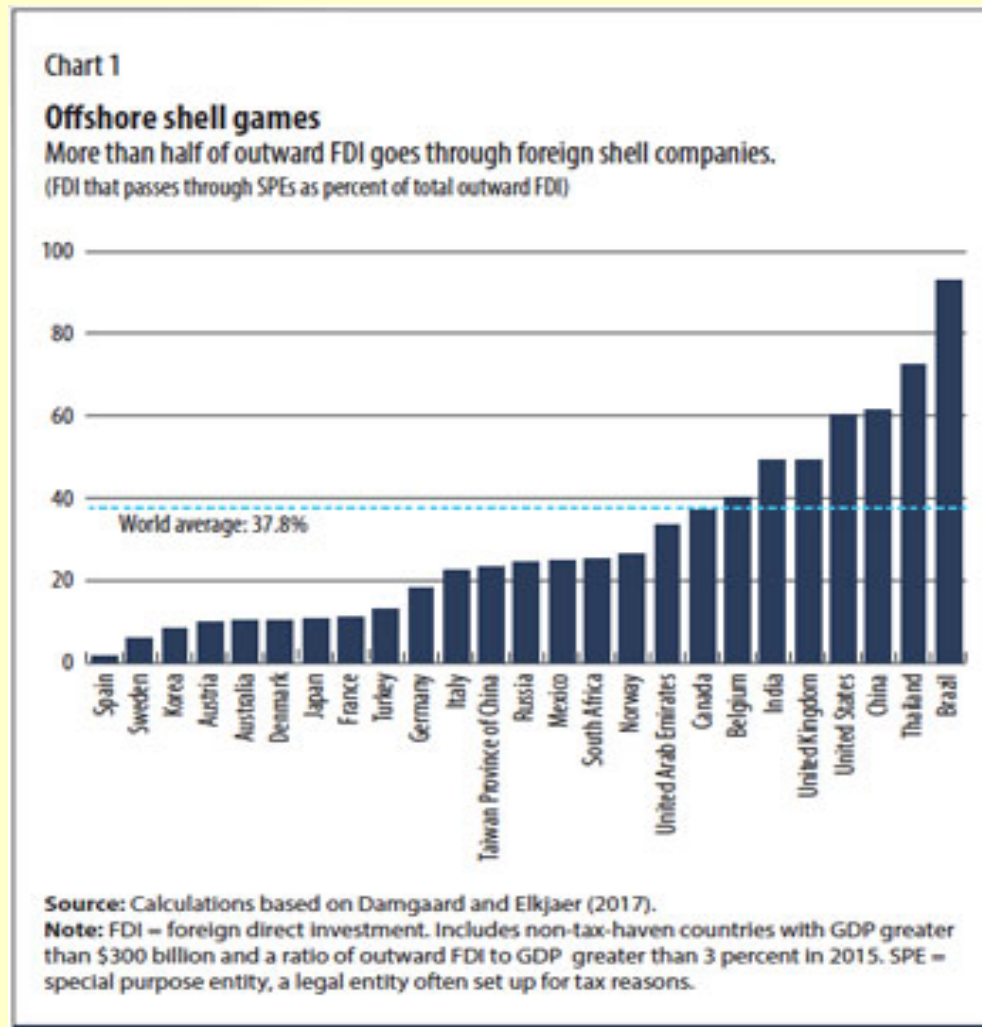
4.2.3. AlZ-ren joerak azken hamarkadetan

- ▶ Hedapen handia mundu mailan
- ▶ Hegoalderako fluxuen garrantzia gorakorra
- ▶ Fluxu hauen hartzaileak herrialde gutxi batzuk dirá eta ez orokortua
- ▶ Fluxu hauen zati garrantzitsuak fusio eta absortzio prozesuen ondorioak dira, ez dute ahalmen berririk sortzen
- ▶ Era berean, fluxu hauen zati handia eta gorakorra enpresa barruko fluxuak dira, zergak ekiditeko eginak, gehienetan paradisu fiskaletara eginak

4.2.3. AlZ-ren joerak azken hamarkadetan

- Fluxuen liberalizazioa eta “Merkatu berriak” zabaltzea
- AlZ izan da inbertsio mota dinamiko eta egonkorrena epe osoan zehar baina oso **herrialde gutxi batzuetara** iristen da
- Balore-zorroko inbertsioen edo akzioen hazkunde paregabearen ondoren joera beherakorra; **epe laburreko** bonoetan egindakoak gora. **Oso fluxu aldakorak**
- **Maileguak** maila apalean baina egonkorra, epe laburrekoak nagusi
- Eskualde eta herrialde gutxi batzuetara baino ez dira iristen.
- Ez dago kanpo finantzapen pribatuaz baliatzeko eskuragarritasun orokorrik
- Hego-ekialdeko Asia eta Latinoamerikako sarrera ertainetako herrialdeetara gehienbat.
- Txinak bakarrik inbertsioen herena, orain kanpo inbertitzailea

Paradisu fiskaletako enpresa faltsuetara doan AlZ-ren irteera fluxuen pisua 2017

4.3. Enpresa Transnazionalen eta AlZaren ondorioak

- ▶ 4.3.1. ETN-en eragina garapenean
- ▶ 4.3.2. AlZ fluxuen eraginak garapenean

Garapen bideko gobernuen jarrera aldaketa:

- ▶ 60 eta 70eko hamarkadetan jarrera kritiko nabarmena ondoko arrazoi honengatik: subiranotasunaren galera norberaren garapen eredua aurrera eramaterakoan, eta esplotaziorako zein menpekotasunerako tresnatzat hartua Hegoaren aldetik Iparrarekiko
- ▶ 80eko hamarkadatik aurrera era askotako erraztasunak enpresa transnazionalen AIZ erakartzerako, euren ustezko onura automatikoengatik:
  - ◆ Hazkunde ekonomikoa
  - ◆ Enpleguaren sorrera
  - ◆ Dibisen sarrera
  - ◆ Esportazioen gorakada
  - ◆ Transferentzia teknologikoa
- Jokatu egiten al dute beraz enpresa transnazionalek garapenaren alde ala aurka?
- Jarrera aldaketarik egon al da azken urteetan honi begira?

4.3.1. ETN-en eragina garapenean

60ko eta 70eko hamarkadan :

- Garapen bidetan zeuden herrialdeek mugak jartzen zizkioten ETNen etorrerari: beren bizitza-ekonomikoa negatiboki baldintzatzen zutela uste zuten.

80ko hamarkadan:

- Garapen bidetan dauden zenbait herrialdeetan aldaketa: politika murriztatzaileetatik kanpo-fluxuak erakartzeko politiketara.
- AlZaren kantitate/bolumen besteko garrantzia dauka AlZa burutzen diren baldintzak zeintzu diren.
- ▶ ETNen inbertsioek beren interes propioei erantzuten diete; eta EZ herrialdeak dituen beharrizanei.
  - Beharrizan handiena duten herrialdeak dira arrisku gehien aurkezten dutenak: ETNen presentzia ia-ia nulua da.

4.3.1. ETN-en eragina garapenean

(A) KAPITALA ETA FINANTZA ALDERDIA

- (+) AIZak kapital sarrera ekartzen du Hegoaldeko herrialdeentzat (ad.: kapital fisikoaren hazkundera).
- (-) Gehienetan ETNek beren mozkinak jatorriko herrialdera bidaltzen dituzte.
- (-) Zergak jasotzeko orduan zailtasunak egon daitezke:
  - ETNek mozkin oso baxuak aitor ditzakete herrialdeko presio fiskala “oso” garaia dela uste bada.
- (-) Hegoaldeko gobernu askotxok neurrigabeko finantza-laguntzak luzatzen dituzte filialak beren herrialdeetan ezar daitezen.

4.3.1. ETN-en eragina garapenean

(B) PRODUKTUAK

- (+) ETNek enpresa lokalek baino produktibitate maila garaiagoa izan ohi dute.
- (-) Enpresa lokalekin lehia ari daitezke, eta horrela merkatutik enpresok bialdu.
- (-) Esportaziorako edo luxuzkoak diren ondasunen ekoizpena

(C) TEKNOLOGIA

- (+) Teknologia transferentzia
- (+) Eskulanaren heziketa
- (-) Normalean, filialak ez dira teknologi aldetik trinkoak diren produkzio prozesuaz arduratzen.
- (-) Kutsakorrak teknologiak/prozesuak erabil ditzakete.

4.3.1. ETN-en eragina garapenean

(D) MERKATARITZA

- (+) ETNek herrialdeko esportazioak hazi ohi dituzte: dibisa sarrerak.
- (+) Hornitzaile lokalekin harremanak sendo daitezke
- (-) Bitarteko ondasunen inportazioen hazkundera
- (-) Kokaleku-ekonomiak (ad.: Mexikoko “maquila”). Ez dago harremanik bertako enpresekin.

(E) ENPLEGUA

- (+) Lanpostuak sortu
- (+) Emakumezkoen enplegua
- (-) Bertako enpresen itxiera
- (-) Lan-baldintza ezegonkorrak eta eskasak

4.3.2. AIZ fluxuen eraginak garapenean

Ezin dugu ontzat eman bere ustezko onuragarritasuna, berez:

- ▶ Ekonomia hartzaileek duten onurak jasotzeko aukera faktore askoren menpean (fiskalitatea, transferentzia teknologikoa, langileen prestakuntza, bertoko industriren gaineko zeharkako efektua, enpleguaren sorrera eta honen kalitatea, etc.)
- ▶ Bere ustezko egonkortasuna gero eta txikiagoa (deslokalizazioa gero eta ohikoagoa, baina beste batzuek honen onurak jaso)
- ▶ Inbertsioetarako akordioek (aldebikoak, erregionalak edo globalak) lehentasuna ematen diote inbertitzaileen interesen defentsari, herrialde hartzaileen lehentasunak alde batera utzita
- ▶ Zonalde frankoen eta meatzaritzaren zein petrolio ustiakuntzaren kasuak, besteak beste, oso gatazkatsuak izan dira ustezko onurak ebaluatzerakoan
- ▶ Orokorrean, ohitura handia egon da AIZaren onurak gainestimatzeko (potentzial handia egon badaiteke ere). Baina, efektu potentzial onuragarri horiek gauzatu ahal izateko, kapitalen erakarpenean soilik zentratutako politikak martxan jarri beharrean, beharrezkoa litzateke bertoko gaitasun endogenoak sortzea eta tokiko garapenerako estrategietan baliabide aproposak erabiltzea, AIZ zenbait baldintzen pean horretan integratuta geratuko litzatekeelarik (eta ez alderantziz)